

Public and Private International Law Bulletin

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme ile Kazanılmasının Şartları ve Evlat Edinenin veya Vasinin Evlat Edinilen Adına Vatandaşlığı Kazanma Başvurusunda Bulunmasının Değerlendirilmesi

The Conditions of Acquisition of Turkish Citizenship through Adoption According to Article 17 of the Turkish Citizenship Law Numbered 5901 and the Evaluation of the Application for Acquisition of Citizenship by the Adopter or Guardian's on behalf of the Adoptee

Özlem Burdurlu Ahlat¹

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Afyonkarahisar, Türkiye

Öz

Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen yabancının Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK)'nın 17. maddesinde kolaylaştırılmış bir usul benimsenmiştir. Ailede vatandaşlık birliğinin sağlanması ve evlat edinilen küçüğün, evlat edinen ile aynı ülkenin vatandaşlığını haiz olmasının desteklenmesi düşüncesi, bu hükmün arka planını oluşturmaktadır. 17. maddeye göre Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel oluşturabilecek bir hâli bulunmaması koşuluyla Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (TVK Uyg Yön)'in 32. ve 33. maddeleri evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının şartlarını ve başvuru usulünü ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Bu Yönetmelik'te başvuru sırasında evlat edinenin isteğini belirten form dilekçenin de başvuru dosyasında yer alması gerektiği belirtilmiştir. Yönetmelik kapsamında evlat edinenin isteğinin aranmasının kanunilik esası açısından bir çelişki teşkil edip etmediği başta olmak üzere, evlat edinenin iradesinin ortaya koyulmadığı veya ölümü gibi irade dışı sebeplerle ortaya koyulmadığı hâllerde evlat edinilenin TVK'nın 17. maddesine göre Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacağı değerlendirilecektir. İlaveten, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olan vatandaşlığa başvurma hakkının evlat edinilen küçük için veli ya da vasi tarafından kullanılmasının teorik arka planı değerlendirilecek olup, TVK'nın bu kişilerin küçük için vatandaşlığa başvurusunun küçüğü temsiline ilişkin yaklaşımı incelenecektir.

Abstract

Article 17 of the Turkish Citizenship Law numbered 5901 adopts a simplified procedure for a foreigner adopted by a Turkish citizen to acquire Turkish citizenship. The idea of ensuring unity of citizenship in the family and supporting the adopted minor to have the same nationality as the adopter constitutes the background of this provision. According to Article 17, minors adopted by a Turkish citizen may acquire Turkish citizenship, provided that they do not have any circumstances that may constitute an obstacle in terms of national security and public order. Articles 32 and 33 of the Regulation on the Implementation of the Turkish Citizenship Law discuss in detail the conditions and application procedure for acquiring Turkish citizenship through adoption. The Regulation stipulates that the application file must include a form petition stating the adopter's request. Whether the requirement of the adopter's will within the scope of the Regulation constitutes a contradiction in terms of the principle of legality, and whether the adoptee can acquire Turkish citizenship according to Article 17 of the Turkish Citizenship Law in cases where the

Atıf | Citation: Burdurlu Ahlat Ö, 'Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme ile Kazanılmasının Şartları ve Evlat Edinenin veya Vasinin Evlat Edinilen Adına Vatandaşlığı Kazanma Başvurusunda Bulunmasının Değerlendirilmesi' (2025) 45(1) Public and Private International Law Bulletin 64. <https://doi.org/10.26650/ppil.2025.45.1.1683268>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Burdurlu Ahlat, Ö.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Özlem Burdurlu Ahlat oburdurlu@aku.edu.tr

adopter's will is not revealed or cannot be revealed due to non-voluntary reasons such as death, will be evaluated. In addition, the theoretical background of the exercise of the right to apply for naturalisation, which is a right closely linked to the person, by the parent or guardian for the adopted minor will be evaluated and the approach of the Turkish Citizenship Law regarding the representation of the minor during the application for naturalisation will be examined.

Anahtar Kelimeler Evlat Edinme · Evlat Edinilen · Evlat Edinen · Vatandaşlık · Türk Vatandaşlığı Kanunu

Keywords Adoption · Adoptee · Adopter · Citizenship · Turkish Citizenship Law

Extended Summary

In line with international conventions to which Türkiye is a party or which Türkiye takes as precedent when determining its principles on citizenship, the acquisition of Turkish citizenship through adoption is specifically regulated with facilitated conditions in the Turkish Code of Citizenship (TCC). According to Article 17 of the TCC, a minor adopted by a Turkish citizen may acquire Turkish citizenship, provided that there is no obstacle in terms of national security and public order. Although adoption directly (*ex lege*) confers the citizenship of the adoptee in the laws of some countries, this is not the case in Turkish law. The decision of the Ministry of Interior, which is the competent authority, is required for the acquisition of Turkish citizenship through adoption.

The study first focuses on how the condition of minority is determined in accordance with Article 17 of the TCC. By discussing the different opinions in the doctrine, it is determined that minority shall be described according to the national law of the adoptee. If the adoptee is stateless, the law of the adoptee's place of residence or, if not found, the law of the adoptee's habitual residence shall be applied in accordance with Article 4 of the Turkish Private International and Procedural Law Code. If the adoptee has no place of habitual residence, the law of the place where the adoptee is at the time of the application shall be considered. The adoptee must also not have any condition that prevents the adoption of Turkish citizenship in terms of national security and public order. On the other hand, it must be expressed that the adoption of this requirement for a person who is not yet an adult has been thoroughly criticised in the Turkish doctrine.

The procedures and principles regarding the implementation of Article 17 of the TCC are explained in Article 32 and Article 33 of the TCC Implementation Directive. Here, it is stated that the application file to be prepared for the adoptee must also include the "form petition stating the adoptee's request". It has been discussed whether the wording of the Directive imposes an additional requirement to the ones states in Article 17 of TCC. Because the way the relevant form petition is named gives the impression that it requires the adopter's request to be put forward separately, rather than the application being made on behalf of the adoptee, who has not yet had the opportunity to exercise his/her legal rights. Such a possibility, in other words, the possibility of seeking the adoptee's request within the framework of the Regulation provision, may constitute a contradiction with the principle of legality. In addition, it is not clear from the wording of the Directive whether the guardian appointed in cases where the adopter is incapable of exercising his/her will, dies or his/her capacity to act is restricted can also apply on behalf of the adoptee. However, in the form petition sample provided by the General Directorate of Civil Registration and Citizenship Affairs, the adopter or the guardian of the adoptee is requested to fill in and sign the declaration. Considering the aforementioned factor, the adopter or the guardian are both in the position of applying for citizenship on behalf of the adoptee. However, Article 33 of the TCC Implementation Directive needs to be revised and drafted in a more comprehensible manner.

Another problem addressed in the study is whether the adoptee can apply for Turkish citizenship if the adoption relationship is abolished or the adopter loses his/her Turkish citizenship before the adoptee applies for Turkish citizenship as per Article 17 of TCC. There is no explicit provision for such a situation in the Law. Article 32(2) of the TCC Implementation Directive only states that "The adopted person retains his/her Turkish citizenship in the event that the adoption relationship between the adoptee and the adopter is terminated in any way after the adoptee acquires Turkish citizenship". However, it is not clear whether, in the event that the adoption relationship is terminated when the application for citizenship has not yet been made, it is still possible for the person concerned to apply for Turkish citizenship by proving that he/she was adopted by a Turkish citizen in the past. However, from the interpretation of Article 32(2) of the TCC Implementation Directive and the general approach of the TCC, it is considered that the adoption relationship should not have been abolished when applying for acquisition of citizenship on behalf of the adopted minor. However, the wording of the law should specify this situation in a way that eliminates any doubts. It is possible to reach a similar conclusion in the case of the adoptee's loss of Turkish citizenship.

Another problem addressed in the study is that in a joint adoption relationship, one of the adoptive spouses is a Turkish citizen, the other is a foreigner, and in the event of the related persons' divorce, the custody is left to the foreign adoptive spouse. In cases where the adoptee has not yet acquired Turkish citizenship according to Article 17 of the TCC, the question of whether the foreign adopter can apply for Turkish citizenship on behalf of the adoptee should also be answered. In light of the current regulations, since the legislator does not require any condition for the adopter to retain Turkish citizenship, there does not seem to be any obstacle for the foreign parent to apply for Turkish citizenship on behalf of the adoptee pursuant to Article 17 of the TCC.

Finally, considering that the application for citizenship is one of the rights strictly attached to the person, the theoretical aspect of whether such a right can be exercised by another person representing the adopted minor is analysed. It is concluded that the characterisations such as what kind of a right the application for citizenship is, whether it is a right strictly bound to the person or an ordinary right, should be determined according to the law of the state whose citizenship is applied for. This is because citizenship is a political and legal bond originating from the public law of the relevant state. The law of this state determines the conditions of acquisition and loss. Therefore, the characterisation of the citizenship application should also be made according to the law of the state whose citizenship is applied for.

On the other hand, the issue of whether or not the rights strictly attached to the person representing the minor can be exercised is closely related to the personal status of the minor. According to the personal status of the minor, the capacity of the minor and the restrictions on the capacity should be determined. In addition, whether a right that is strictly connected to the person can be used on behalf of the adopted minor must be dealt with in accordance with the powers of the guardian in the custody status of the parent and the guardian in the guardianship status of the guardian, who will apply on behalf of the minor by using the right within the framework of the legal representation relationship. Although the law applicable to the custody and guardianship status of the adopted minor is controversial in the Turkish doctrine, according to the opinion we agree with, the applicable law will be determined according to the 1996 Convention on Parental Responsibility to which Turkey is a party. If the national law of the adoptee and the competent law determined according to the 1996 Convention on Parental Responsibility allow, the adoptive parent or guardian may validly apply for citizenship on behalf of the adoptee.

Giriş

Hukuk sistemleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde vatandaşlık, genel olarak, doğumla kendiliğinden veya sonradan ilgilinin beyanı ya da yetkili makamın kararı ile kazanılmaktadır.¹ Türk hukuku açısından evlat edinilme ile vatandaşlığın kazanılması TVK² m 9 çerçevesinde sonradan kazanılan vatandaşlık hâllerinden birisi olarak sayılmıştır. Evlat edinme ile kurulan hısımlık ilişkisi, evlat edinenin ya da evlat edinilenin vatandaşlığı açısından doğrudan bir etki yaratmamaktadır.³ Yabancı gerçek kişinin bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilmesi, ona kendiliğinden Türk vatandaşlığını kazandırmamaktadır. Benzer şekilde yabancı kişi tarafından evlat edinilen Türk vatandaşı da bu ilişki neticesinde Türk vatandaşlığını kaybetmemektedir.⁴

Evlat edinme, evlat edinen ile evlat edinilen arasında bir soybağı ilişkisinin kurulmasını sağlar. Bu soybağı ilişkisi çerçevesinde özellikle küçük olan evlatlığın evlat edinene tâbi olarak onun vatandaşlığını edinebilmesi için farklı hukuk düzenlerinde kolaylaştırılmış usuller benimsenmiştir. Nitekim Türkiye'nin

¹Harald Waldrauch, 'Methodology for Comparing Acquisition and Loss of Nationality' in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006) 105.

²Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 5901, Kabul Tarihi 29.05.2009, RG 12.06.2009/27256.

³Erdoğan Göçer, *Türk Tâbiyet Hukuku* (2nd edn, Sevinç Matbaası 1974) 50; Hicri Fişek, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Güzel İstanbul Matbaası 1959) 95; Nihal Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku (Karşılaştırmalı Uygulamalı)* (2nd edn, Filiz Kitabevi 1986) 42; Gülin Güngör, *Tabiiyet Hukuku* (12th edn, Yetkin 2024) 173; Ergin Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (23rd edn, Filiz Kitabevi 2024) 109; Beste Gemici-Filiz, 'Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2016) 101 ff; Herdem Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme (Türk- İsviçre-Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)* (Beta 2005) 80.

⁴Berki tarafından ifade edildiği üzere söz konusu etkinin sebebi Türk hukukuna göre evlat edinilen ile biyolojik anne babasının ilişkisinin tamamen kesilmemesidir. Bkz. Osman Fazıl Berki, 'Yeni Vatandaşlık Kanununun Tâbiyetin Kazanılması ve Kaybı Hakkında Kabul Ettiği Esaslar' in *Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan* (Ajans-Türk Matbaası 1964) 299.

taraf olduğu ya da taraf olmamakla birlikte vatandaşlık hukukuna dair düzenlemelerini oluştururken emsal aldığı uluslararası anlaşmalarda da genel olarak çocuklar ile ergin olmayan evlat edinilenlerin vatansız kalmaması; evlat edinilenlerin evlat edinenin tabiiyetinde bulunduğu devletin vatandaşlığını daha az şartlar ile kazanabilmelerinin sağlanması gereğinden bahsedilmiştir.

Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi⁵ m 7(2)'de *“Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.”* ifadesi ile çocukların vatansızlık hâllerinin önüne geçilmesinin öneminin altı çizilmiştir.

Türkiye'nin tarafı olmadığı, fakat vatandaşlık hukukuna dair ilkeleri açısından önem taşıyan diğer uluslararası anlaşmalarda da evlat edinilen çocuğun vatandaşlığı hakkında bazı esaslar yer almaktadır.⁶ Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi⁷, m 6/1'de evlat edinilme hâlini, evlat edinenin vatandaşlığının doğrudan (ex lege) kazanılmasını sağlayan bir hâl olarak ifade etmemektedir. Ancak, m 6/4(d)'de kendi vatandaşı tarafından evlat edinilen çocuklar için her devletin iç mevzuatında vatandaşlığın kazanılması için kolaylaştırılmış bir yol benimsemesi gerektiği belirtilmektedir.⁸ Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi⁹ m 11/1'de de *“Çocuğun, bir kişi tarafından evlat edinilmesi halinde, evlat edinenin, veya evli bir çift tarafından evlat edinilmesi halinde, çiftin vatandaşlığından olmaması durumunda; evlat edinen veya edinenlerin vatandaşı olduğu Akit Taraf çocuğun vatandaşlığını kazanmasını kolaylaştıracaktır”* şeklinde taraf devletlere bir yükümlülük yüklemektedir.

Uluslararası anlaşmalarla desteklenen bu ilkeler TVK m 17'de de yerini bulmuştur. Bu madde çerçevesinde evlat edinilen küçüğün Türk vatandaşlığına kabulü için özel bir yol kabul edilmiştir. Maddede *“Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir”* şeklinde belirtilmektedir. Vatandaşlığın yetkili makam kararıyla, sonradan kazanıldığı diğer hâllere kıyasla oldukça az sayıda şart ile evlat edinilen, Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Bu bağlamda evlat edinilenin ergin olmaması ile milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel oluşturan bir durumunun bulunmaması aranan iki temel şarttır. Ayrıca yetkili makama vatandaşlığı kazanmak için bir başvuru yapılması ve bu makamın da olumlu yönde kararı gerekir. Evlat edinilme ile Türk vatandaşlığının kazanılması, TVK m 9 çerçevesinde vatandaşlığın sonradan kazanılması açısından yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılmasından farklı bir kanunî yol gibi düzenlenmiş görünse de yetkili makam olan İçişleri Bakanlığı'nın olumlu karar vermesi koşulu aranmaktadır.¹⁰

⁵Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Karar Sayısı: 94/6423, Onaylanma Kanun Numarası: 4058, Onaylanma Tarihi: 09.12.1994, RG 27.01.1995/22184.

⁶Feriha Bilge Tanrıbilir, 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı' in Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük and Katja Schneider (eds) *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri (15-16 Mayıs 2009, Eskişehir)* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2010) 98; Feriha Bilge Tanrıbilir, 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku' (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 791, 805-806.

⁷Faydalanılan İngilizce metni için bkz. European Convention on Nationality (Council of Europe, 06.11.1997). Erişim için bkz. <<https://rm.coe.int/168007f2c8>> Erişim Tarihi: 06 Şubat 2025.

⁸İlgili hükmü, TVK'daki karşılığı ile mukayese eden bir tablo için bkz. Tanrıbilir, 'Tasanı' (n 6) 107.

⁹European Convention on the Adoption of Children (Council of Europe, 27.11.2008). Erişim için bkz. <<https://rm.coe.int/1680084823>> Erişim Tarihi: 06 Şubat 2025. Faydalanılan Türkçe çevirisi için bkz. <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/cocukların_evlat_edinilmesine_dair_avrupa_sozlesmesi.pdf> Erişim Tarihi: 06 Şubat 2025.

¹⁰Benzer şekilde Güngör (n 3) 174. Evlat edinilme ile Türk vatandaşlığının kazanılmasının yetkili makam kararıyla kazanmanın bir şekli hâline getirilmiş olmasının sebebi hakkında bkz. Feriha Bilge Tanrıbilir, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı İçin Bazı Öneriler' (2007) 72 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 1, 13.

¹¹Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 11.02.2010, Karar Numarası: 2010/139, RG 06.04.2010/27544.

TVK'nın uygulanmasına yönelik usul ve esasları ortaya koyan TVK Uyg Yön¹¹'de m 32 ve 33'te Türk vatandaşlığının evlat edinilme yoluyla kazanılmasına dair ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. M 33'te evlat edinilen küçük için Türk vatandaşlığına başvuru sırasında başvuru dosyasında yer alması gereken belgeler ve yapılması gereken işlemler sıralanmıştır. M 33/1(a)'ya göre “*evlat edinenin isteğini bildiren form dilekçe*”nin de başvuru dosyasında yer alması zorunludur. Yönetmelik maddesi çerçevesinde evlat edinenin isteminin aranması bazı açılardan tartışılması gereken sorunlar doğurmaktadır.

Yukarıda vurgulandığı üzere TVK m 17'de evlat edinilen küçüğün Türk vatandaşlığına alınabilmesi için evlat edinenin isteminin bulunması açıkça aranan bir şart değildir. Yönetmelik'te böyle bir şarta yer verilmiş olmasının mahiyeti tartışmalıdır. Zira Anayasa m 66(3)'te “*Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir*” ifadesi çerçevesinde kanunîlik esasına göre vatandaşlığın kazanılmasına dair şartların kanun düzenlemesinde yer alması gerekmektedir.

Öte yandan, Yönetmelik'te belirtilen bu şartın evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması açısından kanun koyucu tarafından aranan bir maddî geçerlilik şartı olmadığı da iddia edilebilir. Ergin olmayan kişinin fiil ehliyetinin bulunmaması sebebiyle kendi adına geçerli bir hukukî işlem gerçekleştiremeyeceği, bu sebeple evlat edinilen adına onu evlat edinmiş olan velisinin¹² başvuruda bulunabilmesi için Yönetmelik'te böyle bir ifadeye yer verilmiş olduğu da değerlendirilebilir. O hâlde de evlat edinenin istemini ortaya koymadığı veya sonradan akıl hastalığına yakalanması, ölümü gibi sebeplerle istemini ortaya koymasının mümkün olmadığı hâllerde evlatlığın TVK m 17 uyarınca vatandaşlığa kabul edilip edilemeyeceğinin incelenmesi gerekir. Ayrıca belirtilen sebeplerle evlat edinene vasi tayin edilirse, vasinin evlat edinilen adına yine bu madde gereğince Türk vatandaşlığına başvuruda bulunup bulunamayacağı da değerlendirilmelidir. Bahsi geçen incelemeleri gerçekleştirirken iradeye bağlı sebeplerle vatandaşlığın kazanılması veya kaybının kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu dikkate alınarak bu hakların ergin olmayan evlat edinilen tarafından veya onun adına nasıl kullanılacağına da irdelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışmada konuyu temellendirmek açısından öncelikle TVK m 17 ile TVK Uyg Yön'ün ilgili düzenlemeleri çerçevesinde evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının şartları genel olarak ele alınacaktır. Daha sonra, başvuru sırasında evlat edinenin isteminin aranması koşulunun başvurunun değerlendirilmesi açısından bir maddî geçerlilik şartını oluşturup oluşturmadığı ve bu şartın doğurduğu sorunlar ile üst paragrafta yer verilen tartışmalı hususlar değerlendirilecektir.

I. TVK m 17'ye Göre Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme ile Kazanılmasının Şartları

A. Evlat Edinme Kurumuna Genel Bir Bakış

Türk Hukuku'na göre evlat edinme, evlat edinen ile evlat edinilen arasında kan bağına dayanmayan; hısımlık, mirasçılık, evlenme engeli, ad-soyad, velayet ve vatandaşlığa dair hukukî sonuçlar doğurabilen yapay bir soybağı ilişkisi kurar.¹³ Evlat edinme yoluyla evlat edinen, özellikle küçüğün evlat edinilmesi

¹² Evlat edinme ilişkisinin kurulması ile evlat edinenin, evlatlığın velisi olma sıfatını haiz olacağına dair bkz. Dilara Zorlutuna, *İsviçre Medeni Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi* (Seçkin 2024) 30.

¹³ Turgut Akıntürk and Derya Ateş, *Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku (İkinci Cilt)* (25th edn, Beta 2024), 332, 374; Gözde Çağlayan Aygün, 'Evlat Edinme' in Şebnem Akipek Öcal and Hayrunnisa Özdemir (eds) *Aile Hukuku* (Seçkin 2024) 423; Tuğrul Arat, 'Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış' in Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1977) 105; Süleyman Yılmaz and Abdülkerim Yıldırım, *Medenî Hukuk-I* (4th edn, Seçkin 2023) 256; Nazlı Albayrak-Ceylan, *Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme* (Seçkin 2024) 26; Kudret Güven, 'Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi' (2006) 32(4) Yargıtay Dergisi 529, 540; Şükran Şıpka, '4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Evlat Edinme"ye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi' (1999) 57(1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 301, 314-320; Vahit Doğan, 'Aile Hukukundan Kaynaklanan Vatandaşlık Hukuku Sorunları' 2011 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 241, 259; Vahit Doğan, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (19th edn, Rehber Yayıncılık 2023) 101; Rona Aybay, Nimet Özbek and Gizem Ersen-Perçin,

durumunda, çocuk sahibi olma istemini yerine getirebilir.¹⁴ Evlat edinilen açısından ise, iyi niyetle kurulmuş ve yürütülen bir evlat edinme ilişkisi belirli olanaklar dahilinde eğitim görme, yetiştirme ve güvenilir bir aile ortamında büyüme imkânı sunabilir.¹⁵ Evlat edinme bazen de evlilik dışı ya da taşıyıcı annelik yolu ile doğan çocuklar ile biyolojik ebeveynleri arasında yasal soybağının kurulmasını sağlar.¹⁶

Öte yandan bu kurum birçok açıdan kötüye kullanılmaya da elverişlidir. Evlat edinme, küçüğün istismar edilmesi ya da küçüğün dahil olduğu gayri meşru ilişkiler kurulması için zemin hazırlayabilir.¹⁷ Küçükten ucuz iş gücü veya ev içi hizmet açısından faydalanılması gibi sonuçlar da doğabilmektedir.¹⁸ Ayrıca, yaşlandığında evlatlığın kendisine bakması beklentisiyle de evlat edinenler evlat edinme ilişkilerinin tarafı olabilmektedir.¹⁹ Burada ifade edilen ve evlat edinme ilişkisinde olması gereken gerçek amacın dışına çıkan nedenler dikkate alınarak da bazı ülkelerde evlat edinme kurumu kabul edilmemiştir.²⁰

Evlat edinme ilişkileri çoğunlukla ülke içinde kurulmakta ise de 1970'lerden itibaren uluslararası evlat edilmeler de dünya genelinde artış göstermiş, buna bağlı olarak uluslararası işbirliği için ülkeler arasında da çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır.²¹ Belirtilen tarihten itibaren gerek uluslararası düzenlemelerle gerekse de pek çok devletin iç hukukunda çocuğu, mümkün olduğu ölçüde kendi ülkesinden ve kültürü içerisinde bir ailenin ya da bireyin evlat edinmesi gerektiği düşünülmüştür.²² Nitekim Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme'nin Önsözü'nde de çocuğun evlat edinilebilmesi için menşee devlette uygun bir ailenin aranması, uygun bir aile bulunamazsa ancak ülkelerarası evlat edinmenin değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Kendi ülkesinde evlat edindirilebilecek bir çocuk, yaşı itibarıyla konuşmaya başlamış ise kendi ana dilinin konuşulduğu, ortak kültürel değerler içerisinde büyüyebileceği bir ortam içerisinde kalacaktır.²³ Ayrıca, insanî açıdan kötü muamelelere maruz kalma riski de azalmış

Vatandaşlık Hukuku (Siyasal Kitabevi 2019) 143; Feriha Bilge Tanrıbilir and Banu Şit Köşgeroğlu, 'Uluslararası Özel Hukukta Evlat Edinme' in *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin 2012) 1023; Belen (n 3) 2.

¹⁴ Mustafa Dural, Tufan Ögüz and Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III: Aile Hukuku* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024) 338; Akıntürk and Ateş (n 13) 374; Zorlutuna (n 12) 31, 64-65; Saliha Okur Gümrükçüoğlu, *Osmanlı Devleti'nde Evlat Edinme ve Koruyucu Aile* (2nd edn, Adalet 2022) 57-58; Şıpka (n 13) 304; Albayrak-Ceylan (n 13) 28; Gemici-Filiz (n 3) 1; David M Smolin, 'The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals' (2005) 35(2) Seton Hall Law Review 403, 403-404; Arat (n 13) 120; Belen (n 3) 3; Murat Aydoğdu, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme* (2nd edn, Adalet 2010) 55-56.

¹⁵ Dural, Ögüz and Gümüş (n 14) 338; Akıntürk and Ateş (n 13) 374; Aydın Zevkliler, 'Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar' (1968) 25(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173, 187-188; Arat (n 13) 111; Zorlutuna (n 12) 31, 64-65; Okur-Gümrükçüoğlu (n 14) 56-57; Şıpka (n 13) 303-304; Gemici-Filiz (n 3) 1; Smolin, 'Scandals' (n 14) 403-404; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1023; Gözde Çağlayan Aygün, *Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları* (2nd edn, Yetkin 2021) 22; Aydoğdu (n 14) 55.

¹⁶ Zorlutuna (n 12) 31; Şıpka (n 13) 304; Aydoğdu (n 14) 61.

¹⁷ David M Smolin, 'Intercountry Adoption as Child Trafficking' (2004) 39(2) Valparaiso University Law Review 281, 283; Smolin, 'Scandals' (n 14) 403-404; Zorlutuna (n 12) 67-69; Albayrak-Ceylan (n 13) 28-29; Süheyla Kahraman, 'Milletlerarası Evlat Edinmede Kamu Düzeni Etkisi' in Günseli Öztekin Gelgel and Faruk Kerem Giray (eds) *Milletlerarası Aile ve Çocuk Hukukuna İlişkin Seçilmiş Makaleler* (Beta 2017) 227-258; Zevkliler (n 15) 187; Şıpka (n 13) 305; Jorge L Carro, 'Regulation of Intercountry Adoption: Can the Abuses Come to an End' (1994) 18(1) Hastings International & Comparative Law Review 121, 124; Aydoğdu (n 14) 61.

¹⁸ Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283; Smolin, 'Scandals' (n 14) 403-404; Zorlutuna (n 12) 67-69; Albayrak-Ceylan (n 13) 28-29; Kahraman (n 17) 227-258; Zevkliler (n 15) 187; Şıpka (n 13) 305; Carro (n 17) 124; Aydoğdu (n 14) 61.

¹⁹ Şıpka (n 13) 304.

²⁰ Örneğin İslam ülkeleri ve Portekiz'de evlat edinme kurumunun kabul edilmediğine dair bkz. Zorlutuna (n 12) 36; Tuğrul Ansay, 'Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması ve Bunun Sınır Ötesine Yansıması' in *Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan* (Cilt 1) (Turhan 2008) 85; Ergin Nomer, *Devletler Hususî Hukuku* (23rd edn, Filiz Kitabevi 2021) 284. İslam Hukuku'nda evlat edinme benzeri hukukî kurumların gelişimi hakkında bkz. Nadjma Yassari, 'Adding by Choice: Adoption and Functional Equivalents in Islamic and Middle Eastern Law' (2015) 63(4) The American Journal of Comparative Law 927, 927-962.

²¹ Türkiye'nin de tarafı olduğu uluslararası anlaşma için bkz. 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5049, Kabul Tarihi: 14.01.2004, RG 20.01.2004/25352. Konu hakkında ayrıca bkz. Sibel Özel, 'Ülkelerarası Evlat Edinme' 2011 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 609, 609; Jordan Bunn, 'Regulation Corruption in Intercountry Adoption' (2019) 52(3) Vanderbilt Journal of Transnational Law 686, 689; Carro (n 17) 123. 1950'den itibaren çeşitli ülkelerde gerçekleşen uluslararası evlat edilmelerin bir artış tablosu için bkz. Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1024.

²² Bilgi için bkz. Özel (n 21) 610; Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283.

²³ Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283.

olacaktır. Bununla beraber günümüzde uluslararası evlat edinmeler de azımsanmayacak ölçüde fazladır.²⁴ Zira ekonomik şartların zayıf olduğu bir bölgede ebeveyni bulunmayan ya da bulunsa dahi kendisine bakım veremediği için barınma merkezlerine, yurtlara ya da sokaklara bırakılan çocuklar için uluslararası evlat edinme de bir şans olabilmektedir.²⁵ Özellikle de savaşlar ya da doğa felaketleri sonrası ebeveysiz ve refakatsiz kalan çocuklar için o ülkeden bir kişi ya da aile çocuğu evlat edinmiyorsa, çocuğa ülkelerarası evlat edinme yoluyla sıcak bir eve kavuşma, aile ortamı içinde büyüme olanağı sunulabilir.²⁶

Türk vatandaşları da yabancılık unsuru içeren evlat edinme ilişkilerinin parçası olabilmektedir. Konu açısından değerlendirildiğinde tek başına veya birlikte evlat edinme hâlinde bir Türk vatandaşı da maddî ve şekli geçerlilik koşullarının sağlanması kaydıyla yabancı bir çocuğu evlat edinmiş olabilir. TVK genel olarak değerlendirildiğinde, Türk vatandaşı tarafından evlat edinilme, evlat edinilen kişi açısından vatandaşlığın kazanılması ya da kaybı bakımından doğrudan bir etki göstermemektedir.²⁷ Diğer bir ifadeyle, Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen kişi bu ilişkinin kurulması sebebiyle mevcut vatandaşlığını kaybetmemekte ya da kendiliğinden (*ex lege*) Türk vatandaşlığını kazanmamaktadır. Ayrıca, yabancı kişiyi evlat edinmek de evlat edinen Türk vatandaşı için vatandaşlığın kaybı sonucunu doğurmamaktadır. Evlat edinilen yabancının Türk vatandaşlığını kazanması için, TVK'da yer verilen vatandaşlığın sonradan kazanılmasına dair hâllerden birisine göre başvuruda bulunulması gerekecektir. TVK m 9'da adı belirtilen bu hâllerden birisi TVK m 17'de düzenlenen Türk vatandaşlığının evlat edinilme ile kazanılmasıdır.

B. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartları

1. Evlat Edinilenin Ergin Olmaması

a. Erginlik Statüsünün Hangi Hukuka Göre Tespit Edileceği Sorunu

TVK m 17'de ve TVK Uyg Yön m 32'de evlat edinilenin Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için ergin olmaması gerektiğinden söz edilmiştir. Gerçekten, kanun koyucu, belirli bir yaştan üzerindeki kişilerin evlat edinilme yoluyla kolaylaştırılmış şartlar ile Türk vatandaşlığını kazanmalarının önüne geçmek istemiştir.²⁸ Bu kriteri de erginlik esas alınarak belirlemiştir. Fakat ilgili maddelerde erginliğin hangi hukuka göre tespit edileceği açıkça tespit edilmemiştir.

Türk hukukunda erginlik TMK m 11'e göre 18 yaştan ikmal ile kazanılır. Evlilik ve hakim tarafından ergin kılınma da henüz bu yaş ikmal edilmeden kişiyi ergin kılan hâllerdendir. Bununla beraber erginlik statüsü, erginlik yaşı, kişiyi ergin kılan hâllerin hangileri olduğu ülkeden ülkeye fark edebilmektedir. Bu bağlamda TVK m 17'deki erginlik şartının hangi hukuka göre tespit edileceği önem taşımaktadır.

"Tanımlar" başlığını taşıyan TVK m 3'te erginlik veya çocuk kavramları tanımlanmamıştır. Fakat TVK Uyg Yön'ün "Tanımlar" başlığını içeren m 3 hükmünde birinci fıkranın (e) bendinde "ergin", aynı fıkranın (c) bendinde de "çocuk" tanımlanmıştır. Yönetmelik'in tanımlarına göre ergin, "4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre ergin olan kişiyi", çocuk "onsekiz yaşını tamamlamamış olan kişiyi" ifade etmektedir. Birbirini tamamlayan şekilde düzenlenen bu bendlerde TMK'nın esaslarından faydalandığı anlaşılmaktadır. Ne var ki TVK'da yer verilmemiş olan, Yönetmelik'te yer alan bu tanımlar TVK m 17'nin yanı sıra erginlik şartının değerlendirilmeye alındığı vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin tüm hâller açısından bazı sorunlar doğurmaktadır.

²⁴Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283.

²⁵Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283; Bunn (n 21) 687; Arat (n 13) 117.

²⁶Smolin, 'Trafficking' (n 17) 283; Bunn (n 21) 688; Arat (n 13) 116-117.

²⁷Güngör (n 3) 170-171; Gemici-Filiz (n 3) 101 ff.

²⁸Tanrıbilir (n 10) 14.

“Türk vatandaşlığının evlat edinilme yoluyla kazanılması” başlığını taşıyan TVK Uyg Yön m 32’de evlatlığın erginliğinin hangi hukuka göre belirleneceği yer almamış ise de bu maddenin ilk fıkrasının üçüncü bendinde Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve müracaat tarihinde ergin olanlar hakkında “Türk vatandaşlığının genel olarak kazanılması” hakkındaki TVK Uyg Yön m 15(3)’teki şartların uygulanacağı belirtilmiştir.²⁹ Diğer bir ifadeyle Yönetmelik’e göre ergin olan evlatlık, Türk vatandaşlığını ancak TVK m 11’de yer alan genel yoldan başvurmak suretiyle kazanabilecektir. Genel yoldan Türk vatandaşlığına müracaat edebilmenin bir koşulu da başvurucunun ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmasıdır. Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma koşulu ise, TVK m 11’e göre kişi bir devlet vatandaşlığına sahip ise “kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre” tespit edilir. O hâlde ergin olan ve Yönetmelik tarafından ancak m 11’deki genel yoldan Türk vatandaşlığına müracaat edebileceği varsayılan evlat edinilenin erginlik olup olmadığının varsa kendi milli kanununa göre, vatansız ise de Türk kanunlarına göre tespit edileceği sonucuna varılmaktadır.

Genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması hakkındaki şartları içeren TVK m 11’in Yönetmelik’teki karşılığını oluşturan TVK Uyg Yön m 15’te kişinin genel yolla Türk vatandaşlığına başvurabilmesi için ergin ve ayırt etme gücüne sahip olması gerektiği ifadesi yinelenmiştir. Ancak, m 15/1(a) çerçevesinde bu şartların, kişinin kendi milli hukukuna, vatansız ise Türk Medeni Kanunu’na³⁰ göre belirleneceği ifade edilmiştir.³¹ Dikkat edilecek olursa özellikle vatansız başvuranlar hususunda Yönetmelik m 15’in ve TVK m 11’in yaklaşımı farklıdır. Ayrıca, genel anlamda Yönetmelik’te yer verilen ergin ve çocuk tanımlarının sadece TMK esas alınarak yapılmış olması da TVK m 11 ile Yönetmelik m 15 arasında çelişki doğurmaktadır.³²

Evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasını düzenleyen TVK m 17’ye dönecek olursak, evlat edinilenin erginliğinin nasıl tespit edileceğinin açıklanmamasının yarattığı eksiklik, Yönetmelik’in de tanımları ve diğer hükümleri ile TVK arasında var olan çelişkiler nedeniyle daha sorunlu bir hâl almıştır. Bununla beraber, bizim de katıldığımız fıkre göre, başvuru sırasında henüz Türk vatandaşlığı bulunmayan, fakat bir başka devlet vatandaşlığına sahip olan evlatlık hakkında erginlik statüsü doğrudan TMK’ya göre tespit edilemeyecektir.³³ Erginliğin tespiti, kişinin fiil ehliyetine dair bir mesele olduğu için 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)³⁴ m 9’da yer verilen “Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin milli hukukuna tâbidir” ifadesine göre evlat edinilenin milli hukukuna göre belirlenecektir.³⁵

Fiil ehliyetine dair meselelerin kişiler hukuku ile ilişkili olması nedeniyle de MÖHUK m 2/3’e göre atıf uygulanarak evlat edinilenin milli hukukunun kanunlar ihtilafı kurallarının gösterdiği hukuka göre kişinin erginlik durumu tespit edilecektir. Nitekim ergin olma şartının öngörülmediği genel yolla Türk vatandaşlığının kazanılması hakkındaki TVK m 11’de de yukarıda belirtildiği üzere, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olma şartlarının kişinin kendi milli kanuna tâbi olması gerektiğinden bahsedilmiştir. TVK m 11’in buradaki ifadesi MÖHUK ile de uyumludur. Bu bağlamda TVK Uyg Yön m 3’te TMK esas alınarak tanımlanan ergin ve çocuk kavramları bir tarafa bırakılarak normlar hiyerarşisine dair prensipler ile Anayasa m 66’de yer verilen

²⁹Konu hakkında bazı kararlar için bkz. Danıştay 10 D, 1210/3926, 29.09.2015. Danıştay 10 D, 2113/3927 29.09.2015 <lexpera.com.tr> Erişim tarihi 18 Şubat 2025.

³⁰Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 08.12.2001/24607.

³¹Güngör (n 3) 175.

³²Yönetmelik’te bulunan ergin ve çocuk tanımlarının TVK ile çelişki doğurduğu ve bu tanımların kaldırılması ya da kanuna uygun olacak şekilde düzenlenmesi gerektiği fikri ve bu konudaki önerileri hakkında bkz. Faruk Kerem Giray, ‘5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme’ (2011) 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 381, 382.

³³Aynı yönde bkz. Albayrak-Ceylan (n 13) 153; B. Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (9th edn, Beta 2022) 186.

³⁴Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, Kabul Tarihi: 27.11.2007, RG 12.12.2007/26728.

³⁵Aynı yönde bkz. Doğan (n 13) 105; Gemici-Filiz (n 3) 109; Necla Öztürk and Güven Yazar, ‘Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması’ (2020) 7(1) Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 18, 22; Aybay, Özbek and Ersen-Perçin (n 13) 145; Erdem (n 33) 186; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1045. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (Kanun Numarası: 403, Kabul Tarihi: 11.02.1964, RG 22.02.1964/11638) açısından aynı yönde görüş için bkz. Bilgin Tiryakioğlu, *Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar* (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları 1991) 93.

kanunilik esası çerçevesinde Yönetmelik hükümleri yerine TVK m 11'in yaklaşımının önce tutulması ve benimsenmesi gerekir.

Evlat edinilen vatansızsa, erginliğinin değerlendirilmesi açısından mevcut mevzuat hükümlerini ayrıca incelemek gerekir. Yine TVK'da açık bir hüküm bulunmaması nedeniyle erginliğin vatansız evlat edinen hakkında nasıl tespit edilmesi gerektiği hususu tartışmalı hâle gelmiştir. TVK Uyg Yön m 32'nin ergin olan evlat edinilenler hakkında m 15'in uygulanacağına dair yönlendirmesi çerçevesinde erginliğin m 15/1(a) çerçevesinde tespit edilmesi gerektiği düşünülebilir. Yukarıda ifade edildiği üzere, bu maddede vatansızlar hakkında ergin ve ayırt etme gücüne sahip olup olunmadığının TMK'ya göre belirleneceği ifade edilmiştir.

Oysa, TVK Uyg Yön m 15, kanundaki karşılığı olan TVK m 11/1(a) ile beraber ele alındığında vatansız evlat edinilen hakkında yanlış bir ifade tarzı benimsemiştir.³⁶ TVK m 11/1(a)'da vatansızlar hakkında erginlik ve ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığının *“Türk kanunlarına göre”* tespit edileceği açıklanmıştır.³⁷ *“Türk kanunları”* ifadesi doğrudan TMK'nın uygulanması anlamına gelmemektedir. Bu ifade MÖHUK'u da içermektedir. Bu açıdan vatansız evlat edinilenin erginliği hakkında MÖHUK m 9 ile m 4'ün uygulanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır.³⁸ İlgili maddelere göre erginlik durumunun tespiti hususunda vatansız kişi açısından ilgilinin ikâmetgahı, bulunmadığı takdirde ise mutad meskeni, o da bulunmaz ise müracaat tarihinde bulunduğu yer hukukunun uygulanması gerekecektir.³⁹ Bu durumda atıf da dikkate alınmak kaydıyla çoğu hâlde vatansız olan evlat edinilen küçük için evlat edinenin ikâmetgahı ya da mutad meskeni hukuku erginliğin tespiti açısından belirleyici olacaktır.

Evlat edinilen çifte veya çoklu vatandaşlığa da sahip olabilir. Böyle bir ihtimalde vatandaşlıklarından hangisine göre erginliğin belirleneceği önem taşır. MÖHUK m 4/1(c)'ye göre yetkili hukukun vatandaşlık esasına göre belirlendiği hâllerde çifte veya çoklu vatandaşlığı bulunan ve bu vatandaşlıklardan hiçbirinin Türk vatandaşlığı olmadığı kişiler hakkında *“daha sıkı ilişki hâlinde bulundukları devlet hukuku”*nun belirleyici olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Türk vatandaşlığına başvururken ergin olmaması gereken kişi açısından mevcut vatandaşlıklarından hangisi en sıkı ilişki hâlinde bulunduğu devletin vatandaşlığı ise MÖHUK m 4'e göre erginlik yaşı hakkında o devletin hukuku belirleyici olmalıdır.⁴⁰

Öte yandan kişi, en sıkı ilişki hâlinde bulunduğu vatandaşlığını taşıdığı devletin hukukuna göre ergin değil, fakat vatandaşlığını taşıdığı diğer devletin hukukuna göre erginse, TVK m 17 uyarınca kendisi adına Türk vatandaşlığına başvurulduğunda hangi devletin hukuku esas alınmalıdır? Mevcut düzenlemeler ve özellikle MÖHUK m 4'ün ifadeleri çerçevesinde en sıkı ilişki hâlinde bulunduğu devlet hukukuna göre bu statünün tespit edilmesi gerekir. O hâlde eğer bu devlet hukukuna göre rüşt yaşına ulaşmış ise ancak ergin kabul edilecektir.

MÖHUK m 9(3)'te *“Kişinin millî hukukuna göre kazandığı erginlik, vatandaşlığının değişmesi ile sona ermez”* ifadesine yer verilmiştir. Bu madde ile kazanılmış olan erginlik statüsünün vatandaşlık değişiminden etkilenmemesi amaçlanmıştır. Mevcut kural sadece statü değişikliği hâllerini kapsıyor görünmektedir. Fakat kuralın arka planında kişinin bir defa kazandığı erginliği her hâlükârda muhafaza etmesi gereği yer almaktadır.⁴¹ O hâlde vatandaşlığını taşıdığı devletlerden birisine göre ergin olan kişinin de bu erginlik statüsünü bir defa kazanmışken onun tüm hukuk düzenleri açısından kazanılmış bir hak, statü olarak değerlendirilip

³⁶Aynı yönde bkz. Giray (n 32) 382.

³⁷Vatansızlar için erginliğin Türk hukukuna göre belirlenmesi gerektiği hakkında bkz. Güngör (n 3) 175. Konu hakkında ayrıca bkz. Tanrıbilir (n 10) 7.

³⁸Erdem (n 33) 186.

³⁹Aynı yönde bkz. Giray (n 32) 382; Gemici-Filiz (n 3) 109; Doğan (n 13) 106; Erdem (n 33) 186.

⁴⁰Kuralın çifte, çoklu vatandaşlığı bulunanlar için uygulanması hakkında bkz. Fatih Burak Uzun, 'Milletlerarası Özel Hukukta Gerçek Kişilerin Hak ve Fiil Ehliyeti' (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2014) 46-47.

⁴¹Bkz. Nomer (n 20) 224.

muhafaza edilmesi gerektiği de düşünülebilir. Ancak, MÖHUK m 9'un ve m 4'ün mevcut ifadeleri henüz böyle bir önerinin kabulüne izin veriyor görünmemektedir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki tüm bu değerlendirmeler sonucunda Türk maddî hukukundan farklı bir hukuka göre erginlik statüsü tespit edilebilecektir. Türk hukukunda 18 yaş olarak kabul edilen olağan erginlik yaşı, farklı bir hukuk düzeni açısından bunun üzerinde bir yaş olarak kabul edilebilir.⁴² Öğretide 18 yaşından büyük kişilerin evlat edinilme yoluyla vatandaşlığı kazanmasının Kanun'un amacı ile örtüşmeye-bileceğinden de söz edilmiştir.⁴³ Bu durumda TVK m 17'de mevcut olan “*evlat edinilen ergin olmayan kişi*” ifadesinin terk edilerek onun yerine “*evlat edinilen çocuk*” ifadesinin benimsenmesi gerektiği önerilmiştir.⁴⁴ Aynı doğrultuda TVK m 3'e de “*çocuk*” tanımının eklenmesi ve 18 yaşın altındaki kişi olarak tanımlanmasıyla da hem kanunun evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasındaki amacının yerine getirilmiş olacağı, hem de evlat edinilen açısından “*erginliğin*” nasıl tespit edileceği sorununun giderileceği belirtilmiştir.⁴⁵ İlgili öneri kanun koyucunun amacı ve TVK m 17'nin uygulanması açısından yerinde ise de kanunda erginlik şartının arandığı, Türk vatandaşlığının iradî olarak sonradan kazanıldığı ya da kaybedildiği diğer hâller açısından da uyum problemi doğurup doğurmayacağı açısından da genel olarak değerlendirilmeye muhtaçtır.

b. Erginlik Statüsünün Tespiti için Hangi Anın Referans Alınacağı Sorunu

Evlat edinilenin erginliğinin hangi hukuka göre belirleneceği sorununun yanı sıra bu şartın kişinin evlat edinildiği anda mı, vatandaşlığın kazanılması için müracaat edildiği anda mı, yoksa bunlardan birisi ile birlikte aynı zamanda vatandaşlığı kazanma kararının verildiği anda da mı bulunması gerektiği hususuna da değinmek gerekir. TVK m 17 çerçevesinde bu hususta herhangi bir belirleme yer almadığından TVK Uyg Yön hükümleri değerlendirilmelidir. TVK Uyg Yön m 32(1)'de yalnızca ‘*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve müracaat tarihinde ergin olmayan yabancı*’ şeklinde bir ifadeye yer verilmiş ve bu yabancı kişi için oluşturulacak dosya ile müracaat usulünden bahsedilmiştir. Maddede müracaat tarihinde ergin olmayan ilgilinin sonradan erginliği kazanması durumuna temas edilmemiştir.

Ayrıca yine Yönetmelik m 32 hükmü yakından incelendiğinde üçüncü fıkrada ‘*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve müracaat tarihinde ergin olan yabancı hakkında 15 inci maddeki hükümler uygulanır*’ ifadesi yer almıştır. Güngör tarafından bu ifade sebebiyle Türk vatandaşlığını kazanmak için başvurulduğu tarih itibarıyla şartların aranacağı belirtilmiştir.⁴⁶ Aygül tarafından erginlik şartının kişinin evlat edinildiği anda mı yoksa müracaat anında mı aranacağı hususuna değinilmiştir.⁴⁷ Yazar tarafından vatandaşlığı kazanma kararının verildiği anda da erginlik şartının aranıp aranmayacağına temas edilmemiş ise de genel anlamda erginlik şartının müracaat tarihi itibarıyla aranması gerektiği sonucuna varılmıştır.⁴⁸ Sonuç itibarıyla öğretide, genel anlamda, evlat edinilenin erginliğinin belirlenmesi açısından müracaat tarihi üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Öte yandan, Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri tarafından ilgili kurumun resmî web sitesinde kamuoyu ile paylaşılan bazı soru ve yanıtlarda ebeveynlerine bağlı olarak vatandaşlığa alınmaları söz konusu olan küçüklerin başvuru dosyalarının incelendiği esnada ergin hale geldikleri tespit edilirse, artık yeni bir statünün

⁴²Aynı yönde bkz. Tanrıbilir (n 10) 14.

⁴³Tanrıbilir (n 10) 14; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1045.

⁴⁴Tanrıbilir (n 10) 14.

⁴⁵Tanrıbilir (n 10) 14.

⁴⁶Güngör (n 3) 175.

⁴⁷Bkz. Musa Aygül, ‘Evlat Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması’ (2012) 99 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 45, 70.

⁴⁸Bkz. Aygül (n 47) 70.

oluştugu ve kendilerinin bizzat müracaat etmeleri gerektiği tespitinde bulunulmuştur.⁴⁹ O hâlde idarenin işlem tesis ederken benzer bir sonuca evlat edinilen küçük açısından da varacağı tahmin edilmektedir.

İdarenin yaklaşımı ile bağlantılı olarak sonradan vatandaşlığın kazanılması yollarından birisi olan evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması hakkındaki hükümler de bu konuda yol gösterici durumdadır. Evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması için başvuru yapıldığında TVK m 16 çerçevesinde başvuru esnasında evliliğin devam ediyor olması bir şart olarak aranmıştır. Başvurudan sonra, fakat idarenin nihâi kararından önce evliliğin boşanma veya Türk vatandaşı eşin ölümü ile sona ermesi hâlinde nasıl bir yol izleneceği ise biraz daha açık düzenlenmiştir. Bu hususta özellikle müracaat makamlarınca yapılan araştırmalarda *‘evliliğin boşanma veya müracaat tarihinden önce ölüm gibi nedenlerle son bulduğu’* durumda TVK Uyg Yön m 25’e göre ilgilinin başvurusunun reddedileceği belirtilmiştir. Şu hâlde başvuru incelenirken müracaat tarihinden sonra da evlilik statüsünün devam ediyor olması aranmıştır. Yalnızca müracaat tarihinde Türk olan eşin, sonradan ölmesi durumunun sağ olan diğer eş için müracaatın değerlendirilmesinde bir engel olmadığına dikkat çekilmiştir. Boşanma için ise böyle bir istisna tanınmamıştır. Yani başvurudan sonra, yabancı eş henüz Türk vatandaşlığını kazanmadan taraflar boşanırsa, idarenin başvuruyu reddedeceği sonucu çıkarılabilir. Bu kabul, kanun koyucunun, zımnen, vatandaşlığı kazanma şartlarının başvurudan sonra da henüz dosya idare tarafından değerlendirilirken mevcut bulunmasını aradığı anlamına gelir. Zira, evlenmeye yoluyla vatandaşlığın kazanılmasında başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölüm hâlinin başvurunun incelenmesinde bir engel olmadığı gibi istisnâların kanun koyucu tarafından açıkça ortaya koyulduğu anlaşılmaktadır. O hâlde bu kabul, kanun koyucunun iradesinin evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında da kişinin ergin olmama statüsünün devam etmesi gerektiği yönünde yorumlanmasına müsaittir. Böyle bir sonuca varılacak ise de ilgililer için daha öngörülebilir olması açısından bu iradenin Kanun’da ve Yönetmelik’te daha açık şekilde belirtilmesi isabetli olur. Öte yandan inceleme sürecinin uzun sürdüğü durumlarda evlat edinilen küçüğün hak kayıpları yaşaması mümkündür. Söz gelimi kendi milli hukukuna göre erginlik yaşı on sekiz olan bir küçüğün TVK m 17’ye göre Türk vatandaşlığını kazanması için kendisi on beş yaşındayken başvurulduğu hâlde idare tarafından üç yıl boyunca başvurusu inceleme altında tutulursa ve kişinin rüşt yaşına eriştiği belirtilerek başvurusu reddedilirse birey için önemli bir hak kaybı söz konusu olabilecektir.

2. Evlat Edinilenin Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Hâlinin Olmaması

Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin tüm hâllerde olduğu gibi evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında da evlat edinilenin milli güvenlik ve kamu düzeni açısından Türk vatandaşlığını kazanmasına engel teşkil edecek bir durumunun bulunmaması gerekir.⁵⁰ Bu şartın oluşup oluşmadığını yetkili makam inceleyecektir. TVK m 17’de belirtilen şarta yer verilmiş olmasının, evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına bir yetkili makam kararı ile kazanılma hâli özelliği verdiğiinden söz edilmektedir.⁵¹

Milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel teşkil etmeme şartının aranması, bir makamın da bu şartın bulunup bulunmadığını incelemesi ve takdir etmesini gerektirmektedir.⁵² Fakat aşağıda da ifade edileceği üzere, evlat edinilen küçük milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel oluşturmama şartını taşıyor ise

⁴⁹Bkz. İç İşleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Vatandaşlık Hizmetleri Sıkça Sorulan Sorular No 6, <<https://www.nvi.gov.tr/sss-vatandaslik-hizmetleri>> Erişim Tarihi 30 Mayıs 2025.

⁵⁰Bilgin Tiryakioğlu, ‘Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Eleştirel Analizi’ in Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük and Katja Schneider (eds) *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri (15-16 Mayıs 2009, Eskişehir)* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2010) 24, 43; Aygöl (n 47) 68-69.

⁵¹Gemici-Filiz (n 3) 108; Aygöl (n 47) 68-69.

⁵²Gemici-Filiz (n 3) 108; Aygöl (n 47) 68-69. Mevcut şart ile idareye çok geniş takdir yetkisi verildiği hakkında bkz. Doğan, ‘Sorunlar’ (n 13) 262.

de yetkili makam, evlat edinilenin vatandaşlığa kabul edilmesine karar vermek zorunda değildir.⁵³ Zira, TVK m 17 metninde şartları taşıyan ilgilinin Türk vatandaşlığını ‘kazanabileceği’ ifade edilmiştir. O sebeple yetkili makamın takdir yetkisi sadece milli güvenlik ve kamu düzeni şartının incelenmesi açısından değil, genel olarak göç alanında izlenen politikalar çerçevesinde başvurunun kabul edilip edilmemesi noktasında da bulunmaktadır.⁵⁴ Bu noktada ifade edilmelidir ki devletler günümüzde her ne kadar sonradan vatandaşlığın kazanılması hakkındaki şartları hukukî ve şeffaf kılmaya çalışsa da vatandaşlığın sosyal ve siyasî boyutu bazı hususların dikkate alınmasını gerektirmektedir.⁵⁵ Nüfus artışı, iç ve dış göç dalgaları, ekonomik refah düzeyi, devletin siyasi yapılanması ve devletin içinde bulunduğu politik güvenlik gibi konular göç politikalarında belirleyici olmakta ve sonradan vatandaşlığın kazanıldığı hâllerde yetkili makamın takdir yetkisini kullanım biçimini etkilemektedir.⁵⁶

Milli güvenlik ve kamu düzeni şartları yakından incelenecek olursa, TVK’nın Genel Gerekçesi (Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu)⁵⁷ m 11 kapsamında bu iki kavramı açıklamaktadır. Buna göre ‘*milli güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve milli menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin, bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşlığını kazanmaları*’ istenmemiştir.

TVK Uyg Yön m 72 çerçevesinde ilgilinin milli güvenlik ve kamu düzenini ihlal edip etmediği hakkında Millî İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından araştırma yapılacağı belirtilmiştir.⁵⁸ Bu araştırmada ilgilinin ‘*Anayasa ile kurulu devlet düzenini yıkma yolunda faaliyette bulunduğu, bu faaliyetlerde bulunanlarla işbirliği yaptığı veya bunları maddi olarak desteklediği, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı yurt içinde veya dışında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla ilgili faaliyetlerde bulunduğu, isyan, casusluk ve vatana ihanet suçlarına katıldığı, silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı ve insan ticareti yaptığı veya bunlarla ilişki içerisinde bulunduğu tespit edilenler ile taksirli suçlar hariç olmak üzere ertelenmiş, zamanaşımına uğramış, hükmün açıklanması geriye bırakılmış, paraya çevrilmiş veya affa uğramış olsa dahi, altı aydan fazla hapis cezası alanlar*’dan olduğu anlaşılırsa, Türk vatandaşlığını kazanamayacağı ifade edilmiştir.

TVK’nın Genel Gerekçesi’nde ve TVK Uyg Yön m 72’de örneği verilen hâller temel olarak milli güvenliği zedeleyen hâllerdir. Bu hâller milli güvenliği zedelemenin yanı sıra kamu düzenini de bozmaktadır. Bununla beraber, vatandaşlık başvurusunun değerlendirilmesinde milli güvenlik açısından doğrudan risk oluşturma da ilgilinin toplumun huzurunu bozacak ölçüde alkol, kumar veya madde bağımlılığının bulunması, saldırgan ve küfürbaz olarak bilinmesi, kötü yaşam tarzı sürmesi⁵⁹ gibi hâller milli güvenliği zedelemese de kamu düzeni açısından risk oluşturabilir. Diğer bir örnek olması açısından Danıştay da bir kararında dinî ‘misyonerlik’ faaliyetini hem milli güvenlik hem de kamu düzeni açısından vatandaşlığı kazanmada bir engel olarak görmüştür⁶⁰.

⁵³Aybay, Özbek and Ersen-Perçin (n 13) 145; Erdem (n 33) 184.

⁵⁴Benzer yönde Aybay, Özbek and Ersen-Perçin (n 13) 145; Erdem (n 33) 184.

⁵⁵F. Elif Çelik, ‘Sonradan ve Yetkili Makam Kararı ile Türk Vatandaşı Olmanın Şartları (TVK m. 11)’ (2021) 157 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 445, 460.

⁵⁶Çelik (n 55) 460.

⁵⁷20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, 5 için bkz. <<https://www.tbmm.gov.tr/tuta/naklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>> Erişim Tarihi 29 Mayıs 2025.

⁵⁸Bu araştırmanın evlat edinilenler için de yapılması gerekliliğine dair bkz. TVK Uyg Yön m 35(2).

⁵⁹İlgilinin evlenme yoluyla vatandaşlığa alınma başvurusu yaptığı hâlde ‘*banka ve kredi kartlarını kötüye kullanma suçu işlediği*’, bu sebeple ceza almış ise de hakkında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verildiği bir durumda vatandaşlığa alınması idare tarafından kamu düzeni engeliyle uygun bulunmamıştır. Danıştay tarafından idarenin başvuru reddetmesi hukuka uygun bulunmuştur. Karara erişim için bkz. Danıştay 10 D, 2841/2874, 05.07.2011 için bkz. <lexpera.com.tr> Erişim tarihi: 30 Mayıs 2025.

⁶⁰Bkz. Danıştay İDDK, 797/126, 28.01.2015, <lexpera.com.tr> Erişim tarihi: 30 Mayıs 2025.

Evlat edinilmenin yukarıda bahsedilen sakıncalarından bir tanesi de evlat edinilene sadece Türk vatandaşlığı kolaylaştırılmış bir yoldan kazandırma amacıyla gerçekleşmiş hileli bir evlat edinme ilişkisinde söz konusu olabilir.⁶¹ Böyle bir durumda Türkiye’de ikâmet etme kriterlerini dahi karşılayamayacak yabancıların bir şekilde evlat edinilmesiyle, onlar adına kolaylaştırılmış yoldan Türk vatandaşlığına başvurma amacı dikkat çekmektedir.⁶² Bu sebeple kanun koyucunun idareye kamu düzeni açısından ilgilinin başvurusunu inceleme zorunluluğu getirmesi yerindedir.⁶³

Öğretide, genel olarak, küçükler için milli güvenlik ve kamu düzeni açısından değerlendirilme şartının aranması eleştirilmiştir.⁶⁴ 18 yaşına kadar olan küçüklerin tümünün milli güvenlik ve kamu düzeni şartı bakımından incelenmesinin mantıklı olmadığı, belirli bir yaşın altındaki küçükler açısından şartın aranması gerektiği belirtilmiştir.⁶⁵ Bu bağlamda bize göre de henüz davranışlarının hukukî sonuçlarını tayin etme becerisine sahip olmayan evlat edinilen küçük açısından bu şartın aranması mantıklı görünmemektedir. Bu bağlamda küçüğün neden-sonuç ilişkisi kurabildiği bir yaş tayin edilerek milli güvenlik ve kamu düzeni şartının bu yaş itibarıyla aranması gerekliliği ortaya koyulabilir. Yine milli güvenlik ve kamu düzeni şartı incelenirken küçüğün milli güvenlik açısından riskli bulunmasına neden olan bir suça ya da içinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik koşullar itibarıyla kötü yaşam tarzına sürüklenmiş bir çocuk olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda bir yetişkin açısından milli güvenlik ve kamu düzeni şartının değerlendirilmesi ile bir çocuk açısından değerlendirilmesine farklı yaklaşmak gerekir. İlgili şartın değerlendirilmesi açısından çocuğun durumu daha hassas bir incelemeyi gerektirmektedir.

II. TVK Uyg Yön Hükümleri Uyarınca Yetkili Makama Müracaat ve Evlat Edinilen Adına Yapılan Başvuru

A. Yetkili Makama Müracaat Şekli ve Müracaat Sırasında Aranılan Belgeler

TVK m 17 uyarınca Türk vatandaşlığına başvurulacak olan evlat edinilen adına bir müracaat dosyası hazırlanmalıdır. Bu müracaatın şekli ve dosyada bulunması gereken belgelere TVK Uyg Yön m 33’te yer verilmiştir. Buna göre dosya aşağıda sıralanan belgeleri içermelidir:

“a) Evlat edinenin isteğini belirten form dilekçe.

b) Doğum belgesi.

c) Doğum belgesine dayanılarak düzenlenen doğum tutanağı.

ç) Kişinin hangi devlet vatandaşı olduğunu gösteren pasaport veya benzeri belge, vatansız ise temininin mümkün olması halinde buna ilişkin belge.

d) Evlat edinen kişiye ait müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği.

e) Hizmet bedelinin Maliye veznesine yatırıldığını gösteren makbuz”

Evlat edinilen adına yukarıdaki belgeleri içeren dosya hazırlandıktan sonra TVK m 37 ve TVK Uyg Yön m 64’e göre yurtiçinde ikamet edilen yerin valiliğine, yurtdışında dış temsilciliklere müracaat edilebilir. Herhangi bir belge eksikliğinin bulunmaması ve TVK Uyg Yön m 35(2) uyarınca ilgili hakkında Millî İstihbarat

⁶¹ Benzer yönde bkz. Gemici-Filiz (n 3) 111; Aygül (n 47) 70. Konu hakkında genel olarak bkz. Ansay (n 20) 100.

⁶² Benzer yönde bkz. Gemici-Filiz (n 3) 111; Aygül (n 47) 70. Konu hakkında genel olarak bkz. Ansay (n 20) 100.

⁶³ Konu hakkında bkz. Gemici-Filiz (n 3) 111; Aygül (n 46) 70. Konu hakkında genel olarak bkz. Ansay (n 20) 100.

⁶⁴ Bkz. Doğan (n 13) 107; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1046; Erdem (n 33) 187.

⁶⁵ Bkz. Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1045; Tanrıbilir (n 10) 14.

Teşkilâtı Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nden arşiv araştırması kaydı alınması üzerine İçişleri Bakanlığı evlatlığın Türk vatandaşlığını kazanıp kazanamayacağı hakkında bir karara varacaktır.

B. TVK Uyg Yön m 32 Uyarınca Evlat Edinenin İsteminin Aranması Şartı ve İlgili Şartla Bağlantılı Hususların Değerlendirilmesi

1. Genel Olarak

Vatandaşlığın yetkili makam kararıyla sonradan kazanıldığı hâllerin hemen hepsi ilgilinin Türk vatandaşlığına alınma yönündeki iradesini ortaya koyarak bir başvuruda bulunmasını gerektiren hâllerdir.⁶⁶ Aynı durum vatandaşlıktan çıkma ya da seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığının kaybedilmesi için de söz konusudur. Türk hukuku açısından tüm bu hâllerde kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması söz konusudur.⁶⁷ TVK m 17 çerçevesinde Türk vatandaşlığına başvurulabilmesi için evlat edinilenin küçük olması gerektiği dikkate alınırsa, bu başvuru hakkının nasıl kullanılacağı birkaç açıdan incelenmeye muhtaçtır.

2. TVK Uyg Yön m 33/1(a)'da Bulunan “Evlat Edinenin İsteğini Belirten Form Dilekçe” İfadesinin Değerlendirilmesi

TVK m 17'de Türk vatandaşlığına başvurunun nasıl veya kimin tarafından yapılması gerektiği belirtilmemiştir. “Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılmasında Başvuru ve Yapılacak İşlemler” başlıklı TVK Uyg Yön m 33'ün ilk fıkrasında müracaat dosyasında yer alacak belgeler arasında “Evlat Edinenin İsteğini Belirten Form Dilekçe” de yer almıştır. Bu bağlamda kanun koyucunun evlat edinenin, evlat edinilen adına başvuru yapacağı tasavvurunda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Öncelikle “Evlat Edinenin İsteğini Belirten Form Dilekçe”nin aranması, ifade tarzı bakımından biraz sakıncalıdır. Başvuru hakkının evlat edinen tarafından bizzat, onun isteği ve iradesi çerçevesinde kullanılması gerektiği izlenimi uyandırmaktadır. Diğer bir ifadeyle, “evlat edinenin isteğinin bulunması” da başvuru için aranan bir şart gibi değerlendirilmeye açıktır. Bu bağlamda Türk hukuku açısından TVK Uyg Yön m 33'ün lâfzının TVK m 17'de belirtilenlerin yanında ilave bir şart sunulmuş gibi takdir edilmesi mümkündür. Böyle bir şartın varlığı ve kanunda yer verilmeden yönetmelikte sunulması da Anayasa'nın 66(3)'te yer verilen kanunîlik esası ile çelişki hâlinde olacaktır.

Öte yandan, öğretide TVK m 17'ye göre vatandaşlığın kazanılabilmesi için evlat edinenin, evlat edinileni temsilen, onun adına başvuru yapması gerektiği belirtilmiştir.⁶⁸ Zira evlat edinen kendi adına bu başvuruyu yapamamaktadır. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün kamuoyuna sunmuş olduğu form dilekçede⁶⁹ evlat edinen velinin yanı sıra vasinin de dilekçeyi doldurarak başvuru yapabileceği anlaşılmaktadır. Bu formda evlat edinilen ve evlat edinen hakkındaki bilgilerin doldurulması ve “Veli/Vasisi bulunduğum yukarıda kimlik bilgileri yer alan çocuğum 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 17'nci maddesine göre evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmasını istiyorum” şeklindeki ifadeye evlat edinen velinin ya da vasinin imza atması gerekmektedir. Şu hâlde evlat edinenin, evlat edinilen için henüz Türk vatandaşlığına başvurmadığı bir durumda ölümü ya da ayırt etme gücünü kaybetmesi gibi hâllerde başvuruyu vasinin de yapabileceği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, evlat edinenin isteği olmazsa olmaz bir şart (*conditio sine qua non*) gibi değerlendirilemeyecektir. Fakat yine de formda yukarıda belirtilen ifadede veli veya vasinin küçüğü temsilen değil, kendi iradesi çerçevesinde, kendi istemi doğrultusunda küçüğün

⁶⁶Uluocak (n 3) 42-43; Waldrauch (n 1) 105.

⁶⁷Gemici-Filiz (n 3) 113; Aygül (n 47) 72. Vatandaşlığın iradî yoldan kazanılması ve kaybına müracaatın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar olduğu hakkında bkz. Danıştay İDDK, 1971/1642, 29.04.2013, <lexpera.com.tr> Erişim tarihi: 18 Şubat 2025.

⁶⁸Turgut Turhan and Feriha Bilge Tanrıbilir, *Vatandaşlık Hukuku* (4th edn, Yetkin 2017) 110; Nomer (n 3) 110; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1047; Gemici-Filiz (n 3) 108.

⁶⁹Bkz. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması Başvuru Formu, Form No: Vat-7, <<https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/Formlar/Vatandaslik/Vat7-FormEvlatEdinilmeYoluylaTurkVatKaz.pdf>> Erişim Tarihi: 6 Mart 2025.

Türk vatandaşı olmasını istediği sonucuna da varılması da mümkündür. Anılan sebeplerle TVK Uyg Yön m 33'ün ifadesi ve bu doğrultuda ilgili Form Dilekçe'nin içeriğinin tekrar değerlendirilmesi gerekir.

Yönetmelik'te bulunan yetkili makam kararıyla ve seçme hakkının kullanılması suretiyle Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin tüm hâllerde müracaat dosyasında *"isteği belirten form dilekçe"*nin aranacağı ifade edilmiştir.⁷⁰ Yönetmelik'in yazım tekniğini evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığına başvuruda da benzer ifadeye yer vermekle sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Fakat bu başvuruda henüz ergin olmayan kişi adına, sadece onu temsil amaçlı, evlat edinilene özgü bir başvuru yapıldığı dikkate alınırsa TVK Uyg Yön m 33'te bulunan ifade *"evlat edinilen adına başvuru form dilekçesi"* şeklinde değiştirilirse tereddütler bertaraf edilecektir.

3. Evlat Edinme İlişkisi Kurulduktan Sonra, Evlat Edinilen İçin Henüz Türk Vatandaşlığına Müracaat Edilmeden Evlat Edinen Açısından Gerçekleşen Bazı Kişisel Statü Değişikliklerinin ve Evlat Edinme İlişkisinin Kaldırılmasının Etkisinin Değerlendirilmesi

Türk vatandaşlığı evlat edinilme ilişkisinin kurulması ile doğrudan kazanılmadığı için evlat edinmeden sonra, evlat edinenin kişisel statüsünde veya evlat edinme ilişkisinde bazı değişikliklerin gerçekleşmesi, evlat edinilen için Türk vatandaşlığına müracaat edilip edilemeyeceği açısından önem taşımaktadır. İlk ihtimalde, evlat edinen evlat edinme ilişkisi kurulurken Türk vatandaşı olup sonradan Türk vatandaşlığını kaybetmiş olabilir. TVK m 17 evlat edinilen adına vatandaşlık başvurusunda bulunulurken evlat edinenin Türk vatandaşlığı statüsünün devam ediyor olmasını açıkça aramamaktadır.⁷¹ TVK Uyg Yön m 33/1(d)'de ise *"evlat edinen kişiye ait müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği"* başvuru sırasında aranan belgeler arasında sayılmıştır. Vatandaşlığın kaybı veya evlat edinenin ölümü hâlinde ilgilinin nüfus kaydı kapalı hâle getirilecektir.⁷² TVK Uyg Yön m 33'ün nüfus kayıt örneğinin sunulmasını araması, evlat edinenin Türk vatandaşlığını muhafaza etmesi gereğinin aranmasına işaret ediyor gibi görünse de bu yönde bir ifadenin kanun koyucu tarafından kanunda daha açık şekilde belirtilmesi isabetli olacaktır. Zira yetkisi dahilinde mümkün ise, idare tarafından nüfus kaydına dair eski kayıtların dosyaya sunulmasında ve bu şekilde evlat edinilen adına başvuru yapılmasında bir engel bulunmamaktadır.

Benzer bir sorun da birlikte evlat edinme ilişkisinde evlat edinen evli kişilerden birisinin Türk vatandaşı olması, diğerinin yabancı olması ve ilgili kişilerin boşanması hâlinde velayetin evlat edinen yabancı eşe bırakılmasında söz konusu olabilir. Henüz evlatlığın TVK m 17'ye göre Türk vatandaşlığını kazanmadığı hâlde yabancı evlat edinen, onun adına Türk vatandaşlığına müracaat edebilecek midir, sorusu da yanıtlanmalıdır. Mevcut düzenlemeler ışığında, kanun koyucu yine evlat edinenin Türk vatandaşlığını muhafazası için herhangi bir koşul aramadığından yabancı velinin, evlat edineni temsilen TVK m 17'ye göre Türk vatandaşlığına başvurmasında bir engel görünmemektedir.

Son olarak, evlat edinme ilişkisi kurulmuş ise de henüz evlatlık için Türk vatandaşlığına müracaat edilmeden bu ilişki kaldırılmış ya da yabancı hukukun uygulandığı hâlde bir başka şekilde sona ermiş olabilir. Türk hukuku açısından ele alındığında evlat edinme ilişkisinin kaldırılması, evlat edinme ilişkisi kurulurken aranan şartlardan birisinin veya birden fazlasının sağlanmaması hâlinde söz konusu olur. Örneğin TMK m 317'ye göre evlatlık ilişkisi kurulurken rızası alınması gereken küçüğün ana-babası gibi kişilerin

⁷⁰Bkz. TVK Uyg Yön m 17/1(a), m 20/3(a), m 23/1(a), m 26/1(a), m 34/2(a)

⁷¹Yabancı hukuklardan örnek vermek gerekirse 12-17 yaş aralığında olup Finlandiya vatandaşı tarafından evlat edinilen çocukların Finlandiya vatandaşlığını kazanabilmeleri için onlar adına başvuran evlat edinenin ya da onun eşinin başvuru sırasında Finlandiya vatandaşı olması gerektiği koşulu mevcuttur. Bilgi için bkz. Finnish Immigration Service, <<https://migri.fi/en/adopted-child-between-12-and-17-years-of-age>> Erişim Tarihi: 8 Nisan 2025.

⁷²Bkz. TVK Uyg Yön m 49; Nüfus Hizmetleri Kanunu m 14 (Kanun Numarası: 5490, Kabul Tarihi: 25.04.2006, RG. 29.04.2006/26153).

rızası alınmamışsa, sonradan evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına karar verilebilir.⁷³ Kanunda böyle bir hâlde evlat edinilen için yine de Türk vatandaşlığına başvurulup başvurulamayacağı hususunda açık bir ifade sözü konusu değildir. Sadece TVK Uyg Yön m 32(2)'de “*Evlat edinilen kişi, Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra evlat edinen ile arasındaki evlatlık ilişkisinin herhangi bir şekilde son bulması halinde, Türk vatandaşlığını muhafaza eder*” ifadesi yer almıştır.⁷⁴ Bu tespit evlat edinilenin Türk vatandaşlığını kazandığı hâlden sonra sona eren evlat edinme ilişkileri için geçerlidir.

TVK m 17'deki mevcut düzenlemelerdeki eksiklik esasında iki boyutlu bir sorun doğurmaktadır. Evlat edinme ilişkisi henüz Türk vatandaşlığına müracaat edilmeden ya da Türk vatandaşlığına müracaat edildikten sonra, fakat henüz idarenin olumlu veya olumsuz bir karar vermediği bir aşamada sona ermiş olabilir. TVK m 17'de iki durumu da kapsayan bir hüküm yer almamaktadır. Ne var ki, TVK Uyg Yön m 32(2)'de yukarıda belirtilen tarzda bir ifadenin var oluşu, henüz Türk vatandaşlığına başvurulmadan evlat edinme ilişkisinin son bulması hâlinde kanun koyucunun evlat edinilen için her halükârda Türk vatandaşlığına başvurulmasına izin vereceği sonucunu çıkarmaya engeldir. Bununla beraber, kanun koyucunun bu yöndeki iradesinin daha açık şekilde yansıtılması gerekir. Zira yukarıda da açıklandığı üzere TVK m 17'de evlat edinilene kolaylaştırılmış yoldan Türk vatandaşlığını kazanma imkânının sunulmasının sebebi, ailede vatandaşlık birliğinin sağlanması ve uluslararası düzenlemelerce de desteklendiği üzere evlat edinilenin evlat edinenin vatandaşlığının daha az kısıtlamayla kazanmasının desteklenmesidir. Şu hâlde TVK m 17'de yeni bir düzenleme yapılarak evlat edinme başvurusunda bulunduğu sırada ve başvuru dosyasının incelenmesine devam edilirken ‘*evlat edinme ilişkisinin kaldırılmamış olması*’ şartının aranması gerekir.

4. Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Kullanılması Açısından Veli veya Vasinin Evlat Edinilen Adına, Onun Vatandaşlığı Kazanması İçin Başvurmasının Değerlendirilmesi

Öğretide ve Danıştay'ın bazı kararlarında sonradan vatandaşlığa alınma, vatandaşlıktan çıkma ya da seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığının kaybedilmesine yönelik müracaatlar Türk hukuku açısından kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasını gerektirmektedir.⁷⁵ Kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklar, kişilerin bizzat ancak kendi iradelerini ortaya koymak suretiyle kullanabilecekleri, kişi varlığına dair haklardır.⁷⁶ Türk öğretisinde Helvacı tarafından “*kişilik işlemi hakları*” olarak ifade edilen bu haklar, “*maddî değeri olmayan, ancak hak sahibi tarafından kullanılabilen, kanuni temsilcinin rızasına gerek göstermeyen ve yine kural olarak kanuni temsilci tarafından kullanılamayan, kanuni, bazen de iradî temsile düşman olan haklar*” olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷ Karakaş ise “*kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakları*”, “*hakkın kullanılması konusundaki kararın bizzat hak sahibi tarafından alınması gereken, böylelikle, hak sahibinin kişiliğinin korunmasına hizmet eden ve hak sahibinin karar verme ve verdiği kararı uygulama özgürlüğünü güvence altına alan kişivarlığı hakları*”

⁷³Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gözde Çağlayan Aygün, ‘Türk Medeni Kanunu’na Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması’ (2019) 5(2) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 407, 407-431.

⁷⁴İtalyan hukukunda ise, evlat edinilenin gerçekleştirdiği bir fiil nedeniyle evlat edinme ilişkisi iptal edilirse, evlat edinilenin herhangi başka bir devlet vatandaşlığı bulunuyorsa ya da evlat edinilmekle kaybettiği vatandaşlığı tekrardan kazanması mümkünse aynı zamanda İtalyan vatandaşlığını da kaybedecektir. Bu şartlar söz konusu değilse, İtalyan vatandaşlığını muhafaza etmeye devam edecektir. Bkz. Nuove Norme Sulla Cittadinanza (Legge 05.02.1992, No. 91) m 3/3 <<https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=1992-02-15&atto.codiceRedazionale=092G0162>> Erişim Tarihi: 8 Nisan 2025.

⁷⁵Gemici-Filiz (n 3) 113; Aygül (n 47) 72. Vatandaşlığın iradî yoldan kazanılması ve kaybına müracaatın kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklar olduğu hakkında bkz. Danıştay İDDK, 1971/1642, 29.04.2013 (n 67).

⁷⁶Ahmet M Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk* (6th edn, Turhan 2024) 56; Mustafa Dural and Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt I: Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024) 134; M. Kemal Oğuzman and Nami Barlas, *Medenî Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)* (30th edn, On İki Levha 2024) 180; Hayriye Şen Doğramacı, ‘Hak Kavramı ve Hakkın Türleri’ in Metin İkizler and Özlem Tüzüner (eds) *Medeni Hukuk -I* (2nd edn, Adalet 2022) 133, 163; Serap Helvacı, ‘Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)’ (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1993) 2.

⁷⁷Helvacı (n 76) 53.

⁷⁸Fatma Tülay Karakaş, *Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Turhan 2015) 32.

olarak tanımlamıştır.⁷⁸ Kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakların tipik örneklerini evlenme, nişanlanma, boşanma, adın korunmasına dair talepler, ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı oluşturmaktadır.⁷⁹

Konunun incelenmesi açısından, incelenmeyi hak eden ilk mesele bir hakkın kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hak olup olmadığının hangi hukuk düzenine göre belirleneceğidir. Zira bir hak Türk hukukuna göre kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hak iken, diğer hukuk düzenine göre yasal temsilci tarafından temsil edinilen adına kullanılabilen alelade bir hak olarak tasnif edilebilir. Yabancılik unsuru taşıyan ilişkilerde yukarıda örnekleri verilen evlenme, nişanlanma, boşanma, ölüme bağlı tasarrufta bulunabilme gibi hakların kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklar olup olmadığına bu ilişkilerin tâbi olduğu statü karar verecektir. Örneğin, bir yabancı adına başka birisi tarafından ölüme bağlı tasarrufta bulunulup bulunulamayacağını MÖHUK m 20’de bulunan miras statüsü, diğer bir ifadeyle ölenin milli hukuku belirlemelidir.

İlaveten, vatandaşlığa başvurma hakkının nasıl bir hak olduğu başvurulacak ülkenin kamu hukuku içerisinde olduğu değerlendirilen yasal düzenlemeleri ile yakından ilişkilidir. Vatandaşlığa başvurma hakkı başvuruda bulunulan devletin vatandaşlık kanunlarında tanımlanan, kamu hukukundan doğan bir hak olduğu için başvuruda bulunulan devlet hukukunun o hak için öngörülen nitelendirmesi esas alınmalıdır. Zira vatandaşlık kamu hukuku karakterli hukukî ve siyasi bir bağdır.⁸⁰ Ayrıca bireylere kamu hukukunun sağladığı bir statüdür. Her devlet egemenlik hakkını kullanarak hangi bireylerin vatandaşlığını kazanabileceğini kendisi belirlemektedir.⁸¹ O hâlde vatandaşlığa başvurma hakkının mahiyeti, onun hangi karakteri taşıyan bir hak olduğu, kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hak olup olmadığı gibi soruların cevabını vatandaşlık statüsü tartışılan devletin hukuku vermelidir. Tekrar ifade etmek gerekirse, Türk hukuku açısından vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunmak kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımını içermektedir.⁸² Dolayısıyla Türk vatandaşlığına başvuran kişi de Türk hukukuna göre kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hakkı kullanıyor olacaktır.

Öte yandan, vatandaşlığa başvurma hakkının vatandaşlığına başvurulanan devlet açısından kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu belirlenirse de bu hakların başvuran tarafından bizzat kullanılmasının gerekip gerekmeyeceği ya da onun adına kullanılıp kullanılamayacağı veya kimin tarafından kullanılabileceği sorusuna ayrı yaklaşmak gerekir. İlk olarak, vatandaşlığına başvurulanan devletin vatandaşlık kanunu yasal temsil ilişkisi çerçevesinde bir başkası adına vatandaşlığa başvurmaya izin veriyor olmalıdır. İlaveten, kişinin şahsi statüsüne (*lex patriae*) göre evlat edinilen kişinin hangi ehliyetle haiz olduğunu ve sahip olduğu ehliyet çerçevesinde kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hakkı kullanmasına izin verilip verilmediği belirlenmelidir. MÖHUK m 9 çerçevesinde “*Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin millî hukukuna tâbidir*” ifadesine bağlı olarak evlatlığın milli hukuku, evlatlığın ehliyetini ve bu ehliyet kapsamında kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakkı kullanıp kullanamayacağını tespit edecektir. Zira kişinin ehliyetinin hukukî niteliği, bu kişi adına kullanılabilecek hakların hangileri olduğunun belirlenmesi konusunda da önem taşır.

Evlatlığın şahsî statüsüne göre belirlenen ehliyetinin üzerinde var olan kısıtlamalardan dolayı kişinin sıkı sıkıya bağlı bir hakkı bizzat kullanması mümkün değil ise, bu hakkın yasal temsilcisi marifetiyle kullanılıp kullanılamayacağı sorunu da bir sonraki basamakta ele alınmalıdır. Bu noktada, birey ile devlet arasındaki bağın kurulmasına üçüncü bir kişinin de dahil olması gerekmektedir. Evlat edinilen küçük açısından konu

⁷⁹Kılıçoğlu (n 76) 56; Oğuzman and Barlas (n 76) 181; Helvacı (n 76) 8 ff; Karakaş (n 78) 64 ff.

⁸⁰Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch, ‘Introduction: Nationality and Citizenship in Europe: A Common Concern for All Member States’ in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006), 15; Kay Hailbronner, ‘Nationality in Public International Law and European Law’ in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006) 35.

⁸¹Bauböck, Ersboll, Groenendijk and Waldrauch (n 80) 15.

⁸²Gemici-Filiz (n 3) 113; Aygül (n 47) 72; Danıştay İDDK, Danıştay İDDK, 1971/1642, 29.04.2013 (n 67).

incelenecek olursa, yasal temsil ilişkisi çerçevesinde velisi olan evlat edinen ya da vasisi olan bir başkası, bu üçüncü kişidir. Veli ya da vasinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkı küçük için kullanıp kullanamayacağı sorunu hem evlatlığın şahsi statüsünde kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın bir başkası tarafından kullanılmasına izin verilip verilmediğiyle, hem de velayet ve vesayet ilişkisinin tanındığı hak ve yükümlülükler çerçevesinde bu hakkın veli ya da vasi tarafından kullanılıp kullanılmayacağı ile ilişkilidir.⁸³ Bu bağlamda sahih bir ilişkinin doğabilmesi için hem evlatlığın şahsi statüsü olan milli hukukunun hem de velayet veya vesayet statüsünün veli/vasiye sağlanan yetkilerini birlikte incelemek gerekir. Her iki hukukun da veli ya da vasiye evlatlık adına kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkı kullanmaları hususunda yetki tanıyor olması gerekir.

Öğretide pek çok yazar, evlat edinen ile evlat edinilen arasındaki velayet ilişkisinin doğup doğmadığı, mahiyeti ve velinin evlat edinilen üzerinde sahip olduğu hak ve yükümlülükler, diğer bir ifadeyle velayetin kapsamı açısından MÖHUK m 18(3)'ün belirleyici olacağını ifade etmektedir.⁸⁴ Ne var ki, küçüklerin evlat edinilmesi hâlinde, *Albayrak-Ceylan* ve *Polat* tarafından da işaret edildiği üzere, evlat edinme ilişkisinden velayet sorumluluğunun doğup doğmayacağına, velayet sorumluluğunun kapsamına ve hükümlerine, evlat edinenin veli kabul edilmesi hâlinde doğan velayet ilişkisine Türkiye'nin de taraf olduğu 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi uygulanacaktır.⁸⁵ Bu bağlamda velayet sorumluluğu kapsamında evlat edinilen çocuğun nasıl temsil edeceğini, temsil hakları çerçevesinde çocuk açısından kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanıp kullanamayacağını da bu Sözleşme'nin hükümlerine göre belirlemek gerekir.⁸⁶

Sözleşme'nin uygulanma kapsamını doğumdan 18 yaşına kadar olan ve mutad meskeni bir akît devlette olan tüm çocukların korunması ve bu çocuklara karşı velilerinin haiz olduğu velayet sorumluluğu oluşturmaktadır. Sözleşme m 1(2) hükmüne göre "velayet sorumluluğu" ifadesi "*ebeveyn otoritesini veya çocuğun kişiliği veya mallarına ilişkin olarak ebeveynlerin, vasilerin veya diğer yasal temsilcilerin haklarını, güçlerini ve sorumluluklarını belirleyen herhangi bir benzer otorite ilişkisini içerir*" şeklinde açıklanmıştır. Bu açıklamadan yola çıkıldığında velayet sorumluluğunun kapsamına çocuk için kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı da girmektedir. Nitekim söz konusu açıklamadan ve m 3(1-c)'den de anlaşıldığı üzere 18 yaşını doldurmamış çocukların vasilerinin sorumluluğu, çocuğu temsil yetkisi de bu Sözleşme'nin kapsamına girmektedir.⁸⁷ Aynı doğrultuda evlatlığa vasi tayin edilirse de vasinin evlatlık için kişiye sıkı sıkıya bağlı olan bir hakkı kullanıp kullanamayacağı sorununa da Sözleşme'nin hükümleri kapsamında cevap aranması gerekecektir.

⁸³Karşılaştırmalı hukuk açısından velayet ve vesayet statüsü hakkında benzer yönde açıklamalar için bkz. N. V. Lowe, 'The Meaning and Allocation of Parental Responsibility-A Common Lawyer's Perspective' (1997) 11(2) International Journal of Law, Policy and the Family 192, 196.

⁸⁴1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme ("Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi") m 4'ün ifadesi sebebiyle genel olarak evlat edinmenin bu Sözleşme'nin kapsamı dışında bırakıldığını ifade eden görüşler için bkz. Ayşe Kübra Altıparmak, 'Velayet Uyuşmazlıklarında Yeni Bir Önem mi? 1996 Tarihli Lahey Velayet Sözleşmesi Hakkında Bir İnceleme' (2020) 6(2) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 411, 421; Ayşe Elif Ulusu Karataş, 'Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair 1996 tarihli Lahey Sözleşmesi ve Türk Milletlerarası Özel Hukukuna Etkisi' (2017) 37(2) Public and Private International Law Bulletin 911, 922. Evlat edinmeden doğan velayet hakkının ergin olanlar veya olmayanlar arasında bir ayırım yapılmaksızın MÖHUK m 18/3'ün kapsamında olduğunu belirten görüşler için bkz. Nomer (n 20) s. 287; Sibel Özel, Mustafa Erkan, Hatice Selin Pürselim and Hüseyin Akif Karaca, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3rd edn, On İki Levha 2024) 312-315; Cemal Şanlı, Emre Esen and İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (11th edn, Beta 2024) 228. Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi için bkz. Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kanun Numarası: 6707, Kabul Tarihi 25.04.2016, RG 05.05.2016/29703. Ayrıca Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme'nin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı ve Sözleşme'nin Türkçe yasal çevirisi için bkz. RG 22.05.2016/29719.

⁸⁵Aynı yönde bkz. Albayrak-Ceylan (n 13) 302-303; Salih Can Polat, *Milletlerarası Özel Hukukta Velâyet* (Yetkin 2024) 141. Karşılaştırmalı hukukta da küçüğü evlat edinenin veli kabul edilip, evlat edinilme ile beraber velayet sorumluluğunu haiz olduğuna dair bkz. Lowe (n 72) 208. Türk hukuku açısından da küçüğü evlat edinme ile evlat edinenin velayet hakkını haiz olacağına dair bkz. Aydoğdu (n 14) 532.

⁸⁶Velayet ve çocuğun temsiline sözleşme kapsamında olduğuna dair bkz. Geoff Monahan, 'Facilitating International Co-operation in Parenting Disputes: The Hague Child Protection Convention' (2003) 22(1) University of Tasmania Law Review 94, 98.

⁸⁷Aslan Abashidze, Denis Gugunskiy, Kristina Keburia, Alexandra Koneva and Alexander Solntsev, Parental Responsibility and Children Protection: The 1996 Hague Convention vs. the 1993 Minsk Convention' (2018) 9(4) Journal of Advanced Research in Law and Economics 1152, 1155.

Sözleşme’de m 4 çerçevesinde Sözleşme’nin uygulanmayacağı hususlar düzenlenmiştir. Bunlar içerisinde “evlat edinme kararları, evlat edinmeye hazırlık niteliğindeki tedbirler ve evlat edinmenin iptali veya feshi” de yer almaktadır. Sözleşme’nin uygulanmayacağı bu konular evlat edinmenin kurulması ve iptaline ilişkin hukukî işlemlerdir.⁸⁸ Kurulmuş bir evlat edinme ilişkisinde hâlihazırda velayeti haiz olan evlat edinenin ya da bu kişinin ölümü ya da ehliyetinin sınırlandırılması gibi sebeplerle çocuğa atanan vasisin yetkileri açısından Sözleşme’nin uygulanmayacağını ifade etmek hatalı olacaktır.⁸⁹ Sonuç olarak, evlat edinenin veya evlat edinilenin vasisinin, evlat edinen adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanıp kullanamayacağı hususunu Sözleşme’nin işaret ettiği hukuka göre belirlemek gerekir.

Sözleşmede uygulanacak hukuk hükümlerine m 16 ile 22 arasında yer verilmiştir. Velayet sorumluluğunun m 17’de çocuğun mutad meskeni hukuku tarafından belirleneceğine işaret edilmiştir. Yeni bir mutad mesken edinen çocuk için velayet sorumluluğunun çocuğun yeni mutad meskenine göre tespit edileceği de ifade edilmiştir.⁹⁰ Bu bağlamda evlat edinilen çocuk için evlat edinenin ya da vasisinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olan bir devletin vatandaşlığa başvurma hakkını kullanıp kullanamayacağı sorusuna verilecek olan cevabı çocuğun mutad meskeni hukuku belirleyecektir.

Çoğu evlat edinme ilişkisinin kurulması ile evlat edinilen çocuk evlat edinen ile aynı mutad meskene sahip olacaktır. TVK m 17 çerçevesinde Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuru yapılabilmesi için evlatlığa dair öngörülmüş yurtiçinde ikâmet şartı bulunmadığından, evlat edinilen için yurtdışından ya da yurtiçinden başvuru yapılabilir. Mutad meskeni yurtdışında bulunan evlat edinilen için örneğin, bulunulan ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti dış temsilciliği marifetiyle başvuru yapılabilir. O hâlde bu ihtimâlde çocuğun mutad meskeni hukuku yabancı bir hukuk olacaktır. Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve adına vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunulan yabancı çocuğun mutad meskeni Türkiye’de ise, söz gelimi çocuk Türkiye’de bulunmuş yabancı bir çocuk ise, evlat edinenin çocuk için kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak nitelendirilebilecek olan vatandaşlığa başvurma hakkını kullanıp kullanamayacağını çocuğun mutad meskeni hukuku olan Türk hukuku belirleyecektir.

Türk hukuku açısından kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların, prensip olarak, velâyet, vesayet gibi yasal temsil yollarıyla kullanılmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir.⁹¹ Zira hakkı konu alan meselenin önemi, bu hakkın kullanımına karar verme yetkisinin ancak o kişiye ait olmasını gerektirmektedir.⁹² Kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın sahibinin, küçük de olsa ancak ayırt etme gücüne sahipse bu hakkı kullanabileceği belirtilmektedir.⁹³ Diğer hâllerde bu hakkın yasal temsilci tarafından küçük adına kullanılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.⁹⁴ Ne var ki, yine öğretilde, ayırt etme gücü bulunmayan sınırlı ehliyetsiz kişi için, onun menfaatine aykırı bir durumun doğması hâlinde yasal temsilci tarafından istisnaen küçük için kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkı kullanabileceği savunulmaktadır.⁹⁵

Şu hâlde çocuğun öncelikli menfaati açısından onun adına Türk vatandaşlığını kazanması için başvuru yapıp yapılamayacağını değerlendirilmesi gerekir. Öğretilde, geçmişte kurulan uluslararası evlat edinme ilişkilerinde evlat edinen ve onun ailesinin yararlarının ön planda tutulduğu, çocuğun menfaatinin ise görece

⁸⁸Benzer yönde bkz. Albayrak-Ceylan (n 13) 302-303; Polat (n 85) 141.

⁸⁹Benzer yönde bkz. Albayrak-Ceylan (n 13) 302-303; Polat (n 85) 141.

⁹⁰Kuralın uygulanması hakkında bkz. Monahan (n 86) 103.

⁹¹Bkz. Dural and Sarı (n 76) 134; Şen-Doğramacı (n 76) 163; Kılıçoğlu (n 76) 56.

⁹²Oğuzman and Barlas (n 76) 181.

⁹³Bkz. Dural and Sarı (n 76) 134; Oğuzman and Barlas (n 76) 181; Karakaş (n 78) 77.

⁹⁴Bkz. Dural and Sarı (n 76) 134.

⁹⁵Dural and Sarı (n 76) 134; Oğuzman and Barlas (n 76) 181.

daha geri planda olduğu belirtilmiştir.⁹⁶ Ne var ki günümüzde milletlerarası özel hukuk açısından çocuğu ilgilendiren tüm alanlarda çocuğun menfaatinin üstün tutulması ya da öncelikli kılınması önemli bir sosyal politika hâline gelmiştir.⁹⁷ Evlat edinilen küçüğün yararı da evlat edinme ilişkilerinde öncelikle gözetilmektedir.⁹⁸ Bu çerçevede çocuğun evlat edinen ile beraber yaşayacağı, büyük olasılıkla onun ülkesinde ikâmet edeceği, bu ülkede eğitim alacağı, yetişeceği düşünüldüğünde henüz ayırt etme gücüne sahip bir yaşta değil ise onun için vatandaşlığa başvurulabilmesi ve o devletin vatandaşlığına kolaylaştırılmış biçimde kabul edilmesi onun menfaatine uygun olacaktır. Zira aksi takdirde, ayırt etme gücünün bulunduğu yaşa kadar beklenmesi durumunda çocuk, o ülkede yabancı muamelesi görecektir, ikâmet izni alma zorunluluğuna tâbi tutulacak, yabancı olduğu sürece yabancılar için uygulanan eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetlerine yönelik kısıtlamalara maruz kalabilecektir. Bu açıdan evlat edinilenin, evlat edinenin, varsa diğer çocuklarından farklı muameleye görmesi de birçok açıdan çocuğun menfaati ile bağdaşmayacaktır. Belirtilen doğrultuda, Türk hukuku açısından değerlendirilecek olursa, evlat edinenin ya da vasinin, bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilmiş olan, henüz ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk için vatandaşlığa başvurabilmesi, kişiye sıkı sıkıya bağlı bu hakkı onun menfaatine uygun olacak şekilde kullanılabilmesi gerekir. TVK ve TVK Uyg Yön'de diğer sonradan kazanılan vatandaşlık şekilleri için bağımlı çocukların da başvuruya dahil edilebilmesinde izlenen esaslarda da aynı şekilde, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımında bir esnekliğin benimsendiği anlaşılmaktadır.⁹⁹

Çocuk ayırt etme gücüne sahipse de TVK ve TVK Uyg Yön hükümleri çerçevesinde kendisi adına başvuru yapabileceği bir yöntem ortaya koyulabilir. Türk hukuku açısından değerlendirmek gerekirse çocuk henüz rüşet yaşına ulaşmamış ise de ayırt etme gücüne sahipse kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kendi isteği ile kullanmasında bir engel yoktur. O hâlde özel bir usul çerçevesinde bir yaş kriteri belirlenerek ayırt etme gücüne sahip evlat edinilenin de rızasının aranması sağlanabilir. Özel bir usule örnek olması açısından Fransız hukukunda Fransız vatandaşı tarafından evlat edinilmiş olup 16 yaşın üzerinde olan çocuk, vatandaşlık başvurusu için mahkemeye çağrılarak bir başvuru beyannamesi imzalamaktadır.¹⁰⁰ 16 yaşın üzerinde olup bir engel hâli bulunan ya da 16 yaşında altında olan çocuk için ise yasal temsilcinin vatandaşlık başvuru beyannamesi imzalayacağı kabul edilmiştir.¹⁰¹ İsveç hukukunda ise yasal temsilci başvuru yapacak ise de İsveç vatandaşı tarafından evlat edinilmiş olan 12 yaşın üzerindeki çocukların İsveç vatandaşlığını kazanmaya yazılı olarak rıza göstermeleri şartı aranmaktadır.¹⁰²

III. Yetkili Makamın Olumlu Yönde Kararı

Yetkili makam başvuru dosyasındaki belgeleri inceleyerek yukarıda belirtilen şartlar yönünden evlat edinilenin Türk vatandaşı olup olamayacağına karar verecektir. TVK m 17'deki şartları sağlayan kişilerin Türk vatandaşlığını kazanabileceğinden söz edilmiştir. Maddedeki "*kazanabilir*" ifadesi şartları sağlasa

⁹⁶Arat (n 13) 122-123; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1026-1027.

⁹⁷Konu hakkında örnek olarak bkz. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m 3 vd maddeleri, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme m 1; Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4461, Kabul Tarihi: 03.11.1999, RG 11.11.1999/23873; Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi'nin Önsözü; Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi m 4, Karar Sayısı: 2011/2365, RG 17.11.2011/28115. Ayrıca bkz. Arat (n 13) 122-123; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1026-1027; Dural, Ögüz and Gümüş (n 14) 338.

⁹⁸Dural, Ögüz and Gümüş (n 14) 338.

⁹⁹Aygül (n 47) 73.

¹⁰⁰Bilgi için bkz. Service-Public.fr, <<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F3070?lang=en>> Erişim Tarihi: 8 Nisan 2025.

¹⁰¹Bilgi için bkz. Service-Public.fr (n 100).

¹⁰²Bilgi için bkz. Migrationsverket, <<https://www.migrationsverket.se/en/you-want-to-apply/swedish-citizenship/citizenship-for-children/-citizenship-for-children-with-one-swedish-parent.html>> Erişim Tarihi 8 Nisan 2025.

bile idarenin olumlu yönde karar verip vermeme hususunda takdir yetkisinin bulunduğu anlamına gelmektedir.¹⁰³

Evlat edinilen, Türk vatandaşlığını m 17'ye göre karar tarihinden itibaren kazanacaktır. Burada öğretide karar tarihinden anlaşılması gerekenin evlat edinilme kararı mı olduğu yoksa evlat edinilme kararı sonrasında yetkili makama TVK m 17'ye göre Türk vatandaşlığının kazanılması için başvurulmuş olduğu hâlde yetkili makamın başvuru hakkında olumlu yönde karar verdiği tarih mi olduğu tartışılmıştır.¹⁰⁴

Türk vatandaşlığının evlat edinme kararı tarihi itibarıyla kazanıldığını belirten yazarlar arasında *Giray*, meseleyi yabancı ülkede yapılan evlat edinmeler ile Türkiye'de yapılan evlat edinmeler açısından ikiye ayırarak ele almıştır.¹⁰⁵ Ona göre, Türkiye'de gerçekleştirilen evlat edinme işlemi bakımından mahkemenin evlat edinmeye karar vermesi ile küçük, Türk vatandaşlığını kazanmış olacaktır.¹⁰⁶ Evlat edinme işlemi yurtdışında gerçekleşmiş ise de yurtdışındaki adlî veya idarî makamın kararının tarihi itibarıyla evlat edinilen Türk vatandaşı olarak kabul edilmelidir.¹⁰⁷ *Nomer* tarafından da benzer şekilde mahkemenin evlat edinmeye dair kararından itibaren kişinin Türk vatandaşı sayılması gerektiği, aksi hâlde ilk etapta zaten TVK m 17'de "karar" ifadesinin yer almasına gerek olmayacağı belirtilmiştir.¹⁰⁸

Öte yandan bizim de katıldığımız görüşe göre ise, TVK m 17'de belirtilen "karar tarihi" ifadesi idarenin ilgilinin vatandaşlığa alınması hususunda olumlu yönde karar verdiği tarihtir.¹⁰⁹ Zira evlat edinilme ile Türk vatandaşlığının kazanılması bir yetkili makam kararı ile kazanılma hâlidir.¹¹⁰ Diğer yetkili makamla kazanma hâllerinde olduğu üzere ilgili ancak yetkili makamın takdir yetkisini kullanarak verdiği olumlu kararı ile bu kararın verildiği tarihte Türk vatandaşlığını kazanmış sayılır.¹¹¹ Diğer bir ifadeyle, ilgilinin Türk mahkemesinde veya yabancı mahkeme ya da idarî merci önünde evlat edinildiği tarih önem taşımamaktadır. TVK Uyg Yön m 33 de bu yönde bir ifade içermektedir.

Sonuç

Evlat edinilme ile Türk vatandaşlığının kazanılması Türkiye'nin taraf olduğu ya da vatandaşlığa dair ilkelerini belirlerken emsal olarak aldığı uluslararası anlaşmalara da uygun biçimde, diğer vatandaşlığı kazanma hâllerine kıyasla kolaylaştırılmış şartlar ile TVK'da özel olarak düzenlenmiştir. TVK m 17'ye göre bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel bir hâli bulunmamak kaydıyla Türk vatandaşlığını kazanabilir. Evlat edinilme bazı devlet hukuklarında doğrudan evlat edinilenin vatandaşlığını kazandırmakta ise de Türk hukukunda böyle bir durum söz konusu değildir. Evlat edinilme ile Türk vatandaşlığının kazanılması için yetkili makam olan İçişleri Bakanlığı'nın kararı gerekmektedir.

¹⁰³Aynı yönde bkz. Öztürk and Yazar (n 35) 24.

¹⁰⁴Tartışma için bkz. Tiryakioğlu r (n 50) 44; Doğan (n 13) 263; Giray (n 32) 395-396; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1046-1047; Zeynep Derya Tarman, '29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Vatandaşlığın Kazanılması, Kaybı ve Çok Vatandaşlık' in *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin 2012) 1063, 1073.

¹⁰⁵Giray (n 32) 395.

¹⁰⁶Giray (n 32) 395.

¹⁰⁷Giray (n 32) 396.

¹⁰⁸Bkz. Nomer (n 3) 109.

¹⁰⁹Aynı yönde bkz. Doğan (n 13) 263. Öztürk and Yazar (n 35) 25; Aygül (n 47) 72; Aybay, Özbek and Ersen-Perçin (n 13) 146; Tanrıbilir and Şit-Köşgeroğlu (n 13) 1046-1047; Erdem (n 33) 185.

¹¹⁰Bkz. Gemici-Filiz (n 3) 113; Öztürk and Yazar (n 35) 25; Doğan (n 13) 107.

¹¹¹Bkz. Gemici-Filiz (n 3) 113; Doğan, 'Sorunlar' (n 13) s. 263; Öztürk and Yazar (n 35) 25; Aygül (n 47) 72; Doğan (n 13) 107; Aybay, Özbek and Ersen-Perçin (n 13) 146.

Çalışmada ilk olarak TVK m 17’de belirtilen erginlik koşulunun nasıl tespit edileceği üzerinde durulmuştur. Konu hakkında öğretide yer alan farklı görüşler incelendikten sonra erginliğin, TVK m 11’de bulunan genel yolla Türk vatandaşlığının kazanılmasına dair kurallara paralel şekilde evlat edinilenin milli hukukuna göre belirleneceği ifade edilmiştir. Evlat edinilen vatansızsa da MÖHUK m 4’e uygun olarak evlat edinilenin yerleşim yeri hukuku, bulunmuyorsa mutad meskeni hukuku uygulanacaktır. O da yoksa küçüğün başvuru tarihinde bulunduğu yer hukuku tatbik edilecektir. Evlat edinilenin milli güvenlik ve kamu düzeni açısından Türk vatandaşlığına alınmasına engel oluşturan bir hâlinin de bulunmaması gerekir. Öğretide belirtilen şartın henüz ergin olmayan kişi için aranması da eleştirilmiştir.

TVK m 17’nin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ise TVK Uyg Yön m 32 ve m 33’te açıklanmıştır. Burada evlat edinilen için hazırlanacak başvuru dosyasında "evlat edinenin isteğini bildiren form dilekçe"nin de yer alması gerektiği belirtilmiştir. Bu koşul ile Yönetmelik’in ifade tarzının kanundaki şartlara ilave bir şart getirip getirmediği tartışılmıştır. Zira ilgili form dilekçenin adlandırılış biçimi, henüz kanunî haklarını kullanma imkânı bulunmayan evlat edinilen adına başvuru yapılmasından ziyade evlat edinenin de isteğinin ayrıca ortaya koyulmasını gerektiriyor izlenimi uyandırmaktadır. Böyle bir olasılık da, diğer bir ifadeyle Yönetmelik hükmü çerçevesinde evlat edinenin isteğinin aranması ihtimali, kanunilik esası ile çelişki teşkil edebilecektir. İlâveten evlat edinenin kendi iradesini kullanamadığı, ölümü ya da fiil ehliyetinin kısıtlandığı hâllerde atanan vasinin de evlat edinilen adına müracaat edip edemeyeceği Yönetmelik’in ifade tarzından anlaşılamamaktadır. Ancak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından sunulan form dilekçe örneğinde evlat edinenin veya vasisinin beyannameyi doldurup imzalaması istenmiştir. Belirtilen faktör dikkate alındığında esasında evlat edinenin veya vasinin evlat edineni temsilen bu başvuruyu yaptığı anlaşılmaktadır. Ne var ki, TVK Uyg Yön m 33’ün daha uygun biçimde kaleme alınması gerekmektedir.

Çalışmada temas edilen diğer bir problem henüz evlat edinilen için Türk vatandaşlığına başvurulmamış olduğu hâlde, evlat edinme ilişkisi kaldırılırsa ya da evlat edinen Türk vatandaşlığını kaybederse bu durumlar gerçekleşikten sonra evlat edinilen için Türk vatandaşlığına başvurulup başvurulamayacağıdır. Kanunda böyle bir durum için herhangi bir açık düzenleme yer almamıştır. TVK Uyg Yön m 32(2)’de sadece “*Evlat edinilen kişi, Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra evlat edinen ile arasındaki evlatlık ilişkisinin herhangi bir şekilde son bulması halinde, Türk vatandaşlığını muhafaza eder*” ifadesi bulunmaktadır. Fakat henüz vatandaşlık başvurusunda bulunulmadığı hâlde evlat edinilme ilişkisinin kaldırılması durumunda yine de ilgili için geçmişte bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilmiş olduğunun ispat etmesiyle Türk vatandaşlığına başvurulabilir mi, açıklanmamıştır. Ne var ki, TVK Uyg Yön m 32(2)’nin yorumlanmasından ve TVK’nın genel yaklaşımından evlat edinilen adına vatandaşlığı kazanma başvurusu yapılırken evlat edinme ilişkisinin ortadan kalkmamış olması gerektiği düşünülmektedir. Ne var ki, kanunun ifade tarzında da bu durumun tereddütleri bertaraf edecek şekilde belirtilmesi gerekir. Benzer sonuca, evlat edinenin Türk vatandaşlığını kaybetmesinde de varılması mümkündür.

Çalışmada ele alınmış olan bir diğer sorun da birlikte evlat edinme ilişkisinde evlat edinen evli kişilerden birisinin Türk vatandaşı olması, diğerinin yabancı olması ve ilgili kişilerin boşanması hâlinde velayetin evlat edinen yabancı eşe bırakıldığı hâlde söz konusu olabilir. Henüz evlatlığın TVK m 17’ye göre Türk vatandaşlığını kazanmadığı durumda yabancı evlat edinen, onun adına Türk vatandaşlığına müracaat edebilecek midir, sorusu da yanıtlanmalıdır. Mevcut düzenlemeler ışığında, kanun koyucu yine başvuru sırasında evlat edinilen adına başvuran evlat edinenin Türk vatandaşlığını muhafazası için herhangi bir koşul aramadığından yabancı velinin, evlat edineni temsilen TVK m 17’ye göre Türk vatandaşlığına başvurmasında bir engel görünmemektedir.

Son olarak vatandaşlık başvurusunun kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu değerlendirilerek böyle bir hakkın evlat edinilen küçüğü temsilen bir başkası tarafından kullanılıp kullanılamayacağı teorik yönüyle

incelenmiştir. Vatandaşlık başvurusunun nasıl bir hak olduğu, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak mı yoksa alelade bir hak mı olduğu gibi nitelendirmelerin vatandaşlığına başvurulmuş devletin hukukuna göre belirlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Zira vatandaşlık ilgili devletin kamu hukukundan köken alan siyasi ve hukukî bir bağdır. Kazanılma ve kaybedilme şartlarını da bu devletin hukuku belirler. O hâlde vatandaşlık başvurusunun nitelendirilmesi de vatandaşlığına müracaat edilen devletin hukukuna göre yapılmalıdır.

Öte yandan, küçüğü temsilen kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılıp kullanılamayacağı konusu, küçüğün kişisel statüsü ile yakından ilişkilidir. Küçüğün kişisel statüsüne göre, küçüğün sahip olduğu ehliyet ve bunun üzerindeki kısıtlamalar belirlenmelidir. Ayrıca, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın küçük olan evlat edinilen adına kullanılıp kullanılamayacağı, onun adına yasal temsil ilişkisi çerçevesinde hakkı kullanarak müracaat edecek olan velinin velayet statüsünde, vasinin vesayet statüsünde bulunan yetkilerine uygun olması gerekir. Evlat edinilen küçük hakkında velayet ve vesayet statüsüne uygulanacak hukuk Türk öğretisinde tartışmalı ise de bizim de katıldığımız görüşe göre Türkiye'nin de taraf olduğu 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi'ne göre uygulanacak hukuk belirlenecektir. Evlat edinilenin milli hukuku ve 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu Sözleşmesi'ne göre tespit edilen yetkili hukuk izin veriyorsa evlat edinen veli ya da vasi, geçerli biçimde evlat edinilen adına vatandaşlık başvurusunda bulunabilecektir.

Hakem Değerlendirmesi
Çıkar Çatışması
Finansal Destek

Dış bağımsız.
Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review
Conflict of Interest
Grant Support

Externally peer-reviewed.
The author has no conflict of interest to declare.
The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri
Author Details

Özlem Burdurlu Ahlat (Dr. Öğr. Üyesi)

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Afyonkarahisar, Türkiye

0000-0003-1890-8044 oburdurlu@aku.edu.tr

Bibliyografya | Bibliography

- Abashidze A, Gugunskiy D, Keburia K, Koneva A and Solntsev A, 'Parental Responsibility and Children Protection: The 1996 Hague Convention vs. the 1993 Minsk Convention' (2018) 9(4) Journal of Advanced Research in Law and Economics 1152-1162.
- Akıntürk T and Ateş D, *Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku (İkinci Cilt)* (25th edn, Beta 2024).
- Albayrak-Ceylan N, *Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme* (Seçkin 2024).
- Altıparmak A K, 'Velayet Uyuşmazlıklarında Yeni Bir Dönem mi? 1996 Tarihli Lahey Velayet Sözleşmesi Hakkında Bir İnceleme' (2020) 6(2) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 411-433.
- Ansay T, 'Türk Hukukunda Evlatlık İlişkinin Kurulması ve Bunun Sınır Ötesine Yansıması' in *Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan (Cilt 1)* (Turhan 2008) 85-102.
- Arat T, 'Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış' in *Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1977) 105-178.
- Aybay R, Özbek N and Ersen-Perçin G, *Vatandaşlık Hukuku* (Siyasal Kitabevi 2019).
- Aydoğdu M, *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlât Edinme* (2nd edn, Adalet 2010).
- Aygül M, 'Evlat Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması' (2012) 99 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 45-80.

- Bauböck R, Ersboll E, Groenendijk K and Waldrauch H, 'Introduction: Nationality and Citizenship in Europe: A Common Concern for All Member States' in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006), 15-34.
- Belen H, *Yeni Medenî Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme (Türk- İsviçre- Alman Karşılaştırmalı Hukuk Değerlendirmesiyle)* (Beta 2005).
- Berki O F, 'Yeni Vatandaşlık Kanununun Tâbiyetin Kazanılması ve Kaybı Hakkında Kabul Ettiği Esaslar' in *Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan* (Ajans-Türk Matbaası 1964) 293-326.
- Bunn J, 'Regulation Corruption in Intercountry Adoption' (2019) 52(3) Vanderbilt Journal of Transnational Law 686-726.
- Carro J L, 'Regulation of Interountry Adoption: Can the Abuses Come to an End' (1994) 18(1) Hastings International & Comparative Law Review 121-155.
- Çağlayan-Aygün G, 'Evlat Edinme' in Şebnem Akipek Öcal and Hayrunnisa Özdemir (eds) *Aile Hukuku* (Seçkin 2024) 423-464.
- Çağlayan-Aygün G, *Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları* (2nd edn, Yetkin 2021).
- Çağlayan-Aygün G, 'Türk Medenî Kanunu'na Göre Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması' (2019) 5(2) Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 407-431.
- Çelik, F. Elif, 'Sonradan ve Yetkili Makam Kararı ile Türk Vatandaşı Olmanın Şartları (TVK m. 11)' (2021) 157 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 445-508.
- Doğan V, 'Aile Hukukundan Kaynaklanan Vatandaşlık Hukuku Sorunları' 2011 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 241-263.
- Doğan V, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (19th edn, Rehber Yayıncılık 2023).
- Dural M, Ögüz T and Gümüş M A, *Türk Özel Hukuku Cilt III: Aile Hukuku* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024).
- Dural M and Sarı S, *Türk Özel Hukuku Cilt I: Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024).
- Erdem B B, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (9th edn, Beta 2022).
- Fişek H, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Güzel İstanbul Matbaası 1959).
- Gemici-Filiz B, 'Milletlerarası Özel Hukukta Evlat Edinme' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2016).
- Giray F K, '5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme' (2011) 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 381-402.
- Göçer E, *Türk Tâbiyet Hukuku* (2nd edn, Sevinç Matbaası 1974).
- Güngör G, *Tabiiyet Hukuku* (12th edn, Yetkin 2024).
- Güven K, 'Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medenî Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi' (2006) 32(4) Yargıtay Dergisi 529-552.
- Hailbronner K, 'Nationality in Public International Law and European Law' in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006) 35-104.
- Helvacı S, 'Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)' (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1993).
- Kahraman S, 'Milletlerarası Evlat Edinmede Kamu Düzeni Etkisi' in Günseli Öztekin Gelgel and Faruk Kerem Giray (eds) *Milletlerarası Aile ve Çocuk Hukukuna İlişkin Seçilmiş Makaleler* (Beta 2017) 227-258.
- Karakaş F T, *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Turhan 2015).
- Kılıçoğlu A M, *Medenî Hukuk* (6th edn, Turhan 2024).
- Lowe N V, 'The Meaning and Allocation of Parental Responsibility-A Common Lawyer's Perspective' (1997) 11(2) International Journal of Law, Policy and the Family 192-215.
- Monahan G, 'Facilitating International Co-operation in Parenting Disputes: The Hague Child Protection Convention' (2003) 22(1) University of Tasmania Law Review 94-108.
- Nomer E, *Devletler Hususî Hukuku* (23rd edn, Filiz Kitabevi 2021).
- Nomer E, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (23rd edn, Filiz Kitabevi 2024).
- Oğuzman M K and Barlas N, *Medenî Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)* (30th edn, On İki Levha 2024).
- Okur-Gümrükçüoğlu S, *Osmanlı Devleti'nde Evlat Edinme ve Koruyucu Aile* (2nd edn, Adalet 2022).
- Özel S, 'Ülkelerarası Evlat Edinme' 2011 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 609-618.
- Özel S, Erkan M, Pürselim H S and Karaca H A, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3rd edn, On İki Levha 2024).
- Öztürk N and Yazar G, 'Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması' (2020) 7(1) Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 18-26.
- Polat S C, *Milletlerarası Özel Hukukta Velâyet* (Yetkin 2024).

- Smolin D M, 'Intercountry Adoption as Child Trafficking' (2004) 39(2) Valparaiso University Law Review 281-325. (Trafficking).
- Smolin D M, 'The Two Faces of Intercountry Adoption: The Significance of the Indian Adoption Scandals' (2005) 35(2) Seton Hall Law Review 403-494. (Scandals).
- Şanlı C, Esen E and Ataman-Fıganmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (11th edn, Beta 2024).
- Şen-Doğramacı H, 'Hak Kavramı ve Hakkın Türleri' in Metin İkizler and Özlem Tüzüner (eds) *Medeni Hukuk -I* (2nd edn, Adalet 2022) 133-168.
- Şıpka Ş, '4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Evlat Edinme"ye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi' (1999) 57(1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 301-322.
- Tanrıbilir F B, 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku' (2002) 22(2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 791-818.
- Tanrıbilir F B, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı İçin Bazı Öneriler' (2007) 72 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 1-38.
- Tanrıbilir F B, 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı' in Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük and Katja Schneider (eds) *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri (15-16 Mayıs 2009, Eskişehir)* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2010) 96-113.
- Tanrıbilir F B and Şit-Köşgeroğlu B, 'Uluslararası Özel Hukukta Evlat Edinme' in *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin 2012) 1023-1062.
- Tarman Z D, '29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Vatandaşlığın Kazanılması, Kaybı ve Çok Vatandaşlık' in *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin 2012) 1063-1085.
- Tiryakioğlu B, *Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar* (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları 1991).
- Tiryakioğlu B, 'Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Eleştirel Analizi' in Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük and Katja Schneider (eds) *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri (15-16 Mayıs 2009, Eskişehir)* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2010) 24-66.
- Turhan T and Tanrıbilir F B, *Vatandaşlık Hukuku* (4th edn, Yetkin 2017).
- Uluocak N, *Türk Vatandaşlık Hukuku (Karşılaştırmalı Uygulamalı)* (2nd edn, Filiz Kitabevi 1986).
- Ulus-Karataş A E, 'Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair 1996 tarihli Lahey Sözleşmesi ve Türk Milletlerarası Özel Hukukuna Etkisi' (2017) 37(2) Public and Private International Law Bulletin 911-1003.
- Uzun F B, 'Milletlerarası Özel Hukukta Gerçek Kişilerin Hak ve Fiil Ehliyeti' (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2014).
- Waldrauch H, 'Methodology for Comparing Acquisition and Loss of Nationality' in Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk and Harald Waldrauch (eds) *Acquisition and Loss of Nationality: Policies and Trends in 15 European States Vol. I* (Amsterdam University Press 2006) 105-119.
- Yassari N, 'Adding by Choice: Adoption and Functional Equivalents in Islamic and Middle Eastern Law' (2015) 63(4) The American Journal of Comparative Law 927-962.
- Yılmaz S and Yıldırım A, *Medeni Hukuk-I* (4th edn, Seçkin 2023).
- Zevkililer A, 'Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar' (1968) 25(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 173-236.
- Zorlutuna D, *İsviçre Medeni Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi* (Seçkin 2024).

